

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LIII. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1940.

8. SZÁM

FOLYÓIRATA

AUGUSZTUS

A német akadémiai tanítóképzés.

— Második közlemény* —

A kibontakozás útján. — Az akadémiai, azaz felsőfokú iskolákban történő tanítóképzés gondolata Németországban 1848-ig nyúlik vissza. Az első igazi támadást a szemináriumi rendszer ellen az 1881-i képzőintézeti tanárgyűlésen intézték. Eredménye a közműveltségi és a pedagógiai tárgyaknak a lehetőséghez képest történő szétválasztása lett. Az 1898-i breslauer általános-tanítógyűlésen Rein V. foglalkozott a tanítóképzés reformjának kérdésével. Azt ajánlotta, hogy a szemináriumok felsőfokú szakiskolákká alakuljanak át, és az általános műveltséget a tanítójelöltek a középiskolákban szerezzék meg. Az egyetemi tanítóképzést elsőnek a porosz tanítószág követelte 1904-ben egy königsbergi gyűlésen. Követelését azzal támasztotta alá, hogy a tudományos munka középpontjai kizárólag az egyetemek, s ezért teljes mértékben más intézményekkel nem pótolhatók. A százsz tanítóképző-intézeti tanárság a történelmi fejlődés alapján állva, 1908-ban a 7 éves szemináriumok bevezetését sürgette. Elgondolása szerint az 5 alsó évfolyam az általános, a 2 felső pedig a szakműveltséget nyújtana. Az elképzelésből bizonyos módosítások mellett 1914-ben valóság lett. Seyfert R. azonban rövid életet jósolt az új szervezetnek. Csupán átmeneti állapotnak tekintette, s azt hangsúlyozta, hogy a szemináriumokban létesített 2 éves pedagógiai tanfolyamoknak előbb-utóbb az egyetemekhez kell kapcsolódnok vagy oda beleolvadniok. Hamburgban mentek legtovább az egyetemi tanítóképzés követelésében. Törvénytervezet készült, amely szerint a szemináriumok a 8 osztályos elemi népiskolára épülő 5 éves középiskolákká alakulnának át, és a többi középiskolával egyenrangú érettségi bizonyítványt adnának. A tulajdonképeni tanítóképzés az egyetemeken belül létesítendő pedagógiai intézetekben történne, ahol a jelöltek a neveléstudományi tárgyakon kívül 2 szabadon választott szakot is hallgatnának kötelezően.

Ezeket az elszórt jelenségeket, javaslatokat mindenben felülmúlta az 1919-ben bekövetkezett törvényes rendezés. A weimari alkotmány 143. §-ának 2. pontja szerint: „A tanítóképzés azon alapelvek szerint, amelyek a magasabb képzés számára általában érvé-

* Az első közleményt I. folyóiratunk júniusi számában.

nyesek, az egész birodalomban egységesen szabályozandó.”⁷ E követelés tartalmát az „Einheitsschule” gondolatától nyerte, amely a szociáldemokrata párt kultúrpolitikájának egyik programpontja volt. Megfogalmazását *Haenich*nek, az akkori szociáldemokrata kultuszminiszternek tulajdonítják. Ennek a pártnak a körében jelszó lett: „Egységes iskola, azért egységes tanítóság, s azért a tanerők egységes kiképzése.”

A paragrafus, tág megfogalmazás miatt, sok félreértésre adott alkalmat. Egyesek tanítóképzésen csak a népiskolai tanítóság képzését értették, mások viszont az összes tanerőket, tanárokat, szaktanárokat egyaránt. Nagy vita folyt az „einheitlich” szó körül. Voltak, akik a szónak „teljesen egységes” értelmezést adtak, mások viszont a „hasonló módon” értelmezést fűzték hozzá. Nem volt szó az alkotmány megfelelő paragrafusában a képzés céljáról, idejéről, tartalmáról, helyéről, módjáról. Épen ezért a nyitvahagyott kérdések eldöntésére a jóhiszemű javaslatok egész tömege született meg, szinte áttekinthetetlen irodalom keletkezett. Mindenki közzétette véleményét, elgondolását, aki csak gondolta, hogy egy lépéssel is közelebb juttatja az ügyet a lehető legjobb megoldáshoz. Fényes bizonyítéka ez annak a német összefogásnak, alaposságnak, lelkiismeretességnek, felelősségtudatnak, amely nemcsak itt, hanem az élet minden területén megnyilatkozik.

A reform megoldására irányuló törekvéseket általában 3 csoportra szokás osztani: módosított szeminárium, különálló akadémiai és egyetemi vagy más főiskolákon történő tanítóképzést kívánó csoportra.

1. A pedagógiai írók egy része, hivatkozással a szemináriumokban elért eredményekre, kitart a régi *szemináriumi rendszer* mellett. Csupán bizonyos módosításokat vél szükségesnek. Akik pedig nagyobb változtatásokat követelnek, azt abból a megfontolásból teszik, hogy a szemináriumok valóban „hivatásiskolák” legyenek, a réginel nagyobb elmélyülési lehetőséget nyújtsanak és nagyobb mozgási szabadságot biztosítsanak. A nélkül azonban, hogy a szeminárium képzés egyetlen értékét veszendőbe engednék menni. Feladatuk az lenne, hogy a középfokú tanítóképzés több hibáját kiküszöbölve a szeminárium rendszer évszázados tapasztalaton nyugvó vívmányait továbbfejlesszék. A legcsekélyebb változást *Gaudig* H.⁸ és *Schwartz* H. kívánja. Ez utóbbi — ki felfogását később módosította⁹ — még a kétféle képzés különválasztását sem tartja szükségesnek. Úgy véli, hogy a szemináriumokban szereplő műveltségi tantárgyak szerves kiegészítői a szakképzésnek. A szeminárium képzés értékeinek meg-

⁷ „Die Lehrerbildung ist nach den Grundsätzen, die für die höhere Bildung allgemein gelten, für das Reich einheitlich zu regeln.”

⁸ H. Gaudig: *Schulreform*. Leipzig, 1920. 53. l.

⁹ H. Schwartz: *Aufgabe und Einrichtung der Pädagogischen Akademien*. Berlin, 1925.

mentése érdekében száll síkra *Thormann V.*¹⁰ Komoly változtatást a gyakorlati kiképzés terén kíván a pedagógiai elmélet és gyakorlat biztosítása miatt, valamint abban a kérdésben, hogy a néptanító egyúttal népnevelővé is képeztessék ki. *Kerschensteiner Gy.*¹¹ a szeminaristák előképzésével nincs megelégedve. A többé-kevésbé változatlan szemináriumok elé 6 osztályos reáljellegű progimnáziumok létesítését tartja szükségesnek. *Weber E.*¹² „Pädagogium” elnevezéssel hivatásiskolát kíván, amit gimnáziumra, ráliskolára, de még inkább a 6 osztályos „Aufbauschule”-ra szeretne építeni. Az egyéves tanfolyamok feladata csakis elméleti és gyakorlati pedagógiai kiképzés lenne. Hasonlóan vélekedik *Saran F.* egyetemi tanár is.¹³ Az ő 3 évfolyamos „Berufsschule”-ja a létesítendő 6 osztályú német gimnáziumra épülne. A hivatásiskola az érettségi bizonyítvánnyal azonos értékű bizonyítványt adna, amellyel a hivatással rendelkező jelöltek az egyéves tanító-akadémiára iratkozhatnának be.

2. Ez a két utóbbi elgondolás már lényeges eltérést mutat a régi rendszertől, s így mintegy átmenetet jelent a második, a *különálló akadémiai* képzésért harcoló csoporthoz. Az idetartozó javaslatok nem elégszenek meg módosításokkal, toldás-foldásokkal. A régi rendszer felszámolását sürgetik, és ezzel egyidőben a korszerű tanítóképzés számára külön e célra berendezett tanító-akadémiák létesítését követelik. Lezárt középiskolai műveltségre épülő főiskolai jellegű intézmények felállítását tartják szükségesnek, ahol a leendő tanítók elméleti és gyakorlati pedagógiai szakkiképzése történne. Ilyen értelemben határoz 1919-ben a *porosz szemináriumi igazgatók konferenciája*. (Deutscher Seminarlehrer-Verein.) Az ő akadémiajuk másolata szeretne lenni a mérnökképző iskoláknak, a technikai főiskoláknak, de természetesen más, a tanítóképzésnek megfelelő tantárgyakkal. Külön tanító-főiskolák megszervezését kívánja az 1920-as *Birodalmi Iskola-konferencia* is. Ezekben a főiskolákban a hivatás-lélektan eredményeinek felhasználásával olyan tanítókat szeretnének képezetni, akik mély elméleti tudással és jó gyakorlati készséggel rendelkeznek. Hogy a tanító-akadémiák igazi főiskolák legyenek, azt különösen *Tews J.*¹⁴ hangsúlyozza.

*Muthesius K.*¹⁵ a hivatásra-nevelés gondolatának fejtegetése során jut el oda, hogy szakítani kell a szemináriumi rendszerrel, amely ezt a nevelést nem tudta biztosítani. A tanítóképzésben — írja egyik helyen — nem az a fontos, hogy a jelöltek a tanítás technikáját

¹⁰ W. Thormann: *Die Lehrerbildung*. Grundlagen, Weg, Aufbau. Leipzig, 1924. (Bő irodalom.)

¹¹ G. Kerschensteiner: *Grundfragen der Schulorganisation*. Leipzig, 1910. 227. l.

¹² E. Weber: *Lehrerbildung als Organismus*. Prag, 1920.

¹³ F. Saran: *Die Vorbildung des Volksschullehrers*. Mann's Pädagogisches Magazin. 918. füzet. Langensalza, 1923.

¹⁴ J. Tews: *Ein Volk, eine Schule*. Osterwieck, 1919.

¹⁵ K. Muthesius: *Die Zukunft der Volksschullehrerbildung*. Deutsche Erziehung. I. füzet. Berlin, 1919.

sajátítsák el, hanem inkább az, hogy nevelőileg gondolkodni tudjanak, és hogy a pedagógiai ismeretek nevelői lelkiületet formáljanak ki bennük. A tanítóképzésnek a szó legszorosabb értelmében pedagógiai hivatásra-nevelésnek, tanítói személyiségre-nevelésnek kell lennie. Az ilyen képzés számára külön főiskolák kellenek 4 vagy méginkább 6 szemeszterrel. Ezek a főiskolák azonban nem jelentik *Muthesius* szerint a tanítóképzés fejlődésének végső határát. Az utolsó lépés még hátra van: a főiskoláknak idővel az egyetemekhez kell kapcsolódnok, mint azok pedagógiai szemináriumai.

Spranger E. klasszikus munkájában¹⁶ a képzés lényegét boncolgatja. Ennek során jut el ahhoz a megállapításhoz, hogy a korszerű tanítóképzés sem az egyetemeken, sem a meglévő technikai főiskolákon nem történhetik. Nem tagadja, hogy a tanítónak szüksége van a tudományra, a tudományos képzettségre, sem azt, hogy technikai készséggel kell rendelkeznie, amellyel a tudományosan felismert összefüggéseket a hasznosság értéktörvénye alá rendeli. De igenis állítja, hogy a tanító nem lehet sem tudós, sem technikus. Nevelőnek kell lennie, akinek „wesentlich bildnerische” munkájában a tudomány, a technika és a művészet harmóniába olvad össze; személyiségnek (Kulturträger, Bildungssträger), akinek jellemző vonása önmagának és másoknak alakítása. *Spranger* — akárcsak *Kerschensteiner*¹⁷ — a tanítóképzéssel kapcsolatban egy új tanítói típusra gondol: a szociális típusra. Ennek a típusnak képzésére külön pedagógiai főiskolák, ú. n. „Bildnerhochschule”-k megszerzését tartja szükségesnek. Bennük a kultúra egészét nyújtanák megfelelő összefüggésekben, és 3 esztendő alatt a lehetőséghez képest a hallgatókból tanítószemélyiségeket formálnának. *Spranger* hivatásiskolája 3 szakosztályra oszlik: tudományos, technikai-művészi és gyakorlati-pedagógiai szakosztályra, és az előadott órák részben kötelezőek, részben szabadon választottak. A neveléstudományi tárgyak mellett másokkal is foglalkoznak a jelöltek, mert *Spranger* véleménye szerint a középiskola a tanítói munka számára nem nyújt elegendő ismeretet. Az anyag feldolgozásában a munkaiskola gondolata jut érvényre.

Rein V.¹⁸ szintén helyesebb megoldásnak tartja az akadémiákon történő tanítóképzést, mint az egyetemit. Főleg azért, mert az akadémia a jelöltek kiképzését szorosabb érintkezésben tudja tartani a tanítói hivatásból származó feladatokkal, mint ahogy azt a filozófiai fakultás megteheti. *Rein* is, — mint *Spranger* — szükségesnek tartja az akadémiák mellé gyakorló-iskolákat szervezni. De nem osztja azok nézetét, akik az egész birodalomban egységes tanítókép-

¹⁶ E. Spranger: *Gedanken über Lehrerbildung*. Leipzig, 1920. (1930 3. kiadás.)

¹⁷ G. Kerschensteiner: *Die Seele des Erziehers und das Problem der Lehrerbildung*. Leipzig-Berlin, 1930. (3. kiadás.)

¹⁸ W. Rein: *Zur gegenwärtigen Lage der Lehrerbildung*. Mann's Pädagogisches Magazin. 992. füzet. Langensalza, 1924.

zést követelnek. Az uniformizálás, írja, szellemi dolgokban nem eszmény. Kizárja a szabad versengést, amely a tökéletesedésnek oly sokszor tapasztalt rugója.

A porosz Pedagógiai Akadémiáknak *Becker* C. H. kultuszminiszter könyve a közvetlen megalapítója.¹⁹ Ebben két módon mutatja ki a különálló tanító-akadémiák felállításának szükségességét. Az első, a *negatív* mód az, hogy felsorolja azokat az okokat, amelyek az egyetemet a népiskolai tanítóképzésre alkalmatlanná teszik. Az egyetem tudományos kutató intézet, állapítja meg, s mint ilyen nagyon távol áll attól, hogy a népiskola sajátos feladatait célba vegye. Az egyetemi oktatás eszménye az egyoldalú intellektuális ember, a specialista, s nem a totális képzett, a minden vonatkozásban harmónikus kibontakoztatott személyiség. Az egyetem képtelen továbbá arra, hogy hallgatóinak egységes világnézetet adjon. Főleg felekezeti különbség nélküli jellegénél fogva. Nem tudja megadni a néptanítóságnak a szociális hivatás-ethoszt sem, mert az csakis munka-, érzésszerű és cselekvési közösségben alakulhat ki, ami az egyetemen nincs meg. Nem tudta az egyetem sikeresen megoldani a középiskolai tanárok elméleti és gyakorlati pedagógiai kiképzését sem, még kevésbé tudná azt a tanítók képzése terén megtenni, mert ott a neveléstudomány a középpontban áll.

A második mód, ahogyan *Becker* az egyéni karakterrel rendelkező akadémiák szükségességét bizonyítja, a *pozitív*. Gondolatait az „új ember” típusa köré csoportosítja, amely a háború utáni nevelés eszménye. Új humanizmust követel ez az embertípus. Az új humanizmus az antik harmónikus ember mintájára az új német harmónikus embert akarja nevelni. Mivel azonban a humanizmus a teljes ember formálásában célját nem érte el, a humanista ideált, a totális görög lelkeséget még meg sem tudta közelíteni, az új humanizmusnak más úton kell haladnia. Új főiskolát kell számára teremteni, amely a szinte feltartóztatatlanul előrehaladó differenciálódásnak, specializálódásnak, technizálódásnak ellensúlyozására megteremti majd az „új embert”, a maga töretlen és harmónikus lelki egységével.

3. A tanítóképzés problémájának megoldására irányuló törekvések harmadik csoportja az *egyetemi*, vagy a meglévő *főiskolákon történő* tanítóképzést hirdeti. Két alcsoportot tudunk itt megkülönböztetni. A pedagógiai írók egyik része az egyetemeken vagy a főiskolákon belül az ú. n. *pedagógiai fakultások* megszervezését látja szükségesnek, a másik része pedig egyenesen az egyetem *bölcsészeti fakultásától* várja a néptanítók képzését.

a) Az egyetemi tanítóképzés legnagyobb hangoztatói maguk a német tanítók. Tiszteletreméltó törekvésükre nem hat gátlólag az, hogy érveik nem is pedagógiaiak, hanem gazdaságiak, szociálisak, kulturálisak. A *Deutscher Lehrerverein* külön, a bölcsészettel egyen-

¹⁹ C. H. Becker: *Die Pädagogische Akademie im Aufbau unseres Nationalen Bildungswesens*. Leipzig, 1926.

rangú 3 éves pedagógiai fakultás létesítését kívánja. Az itt nyert elméleti kiképzést 3 éves gyakorlati munka követné, illetőleg fejezné be.²⁰ A tanítóság törekvéseit nem kisebb szaktekintély támogatja, mint Fischer A. egyetemi tanár. Több előadásában hangoztatja, hogy a tanítóképzésnek, amelynek tengelyében a pedagógia áll, az egyetemen van a helye. A pedagógia tudomány, s így művelése az egyetem feladata. A gyakorlati kiképzést is el tudja látni épen úgy, mint ahogyan az orvosokét ellátja. Ha az orvosprofesszor igazgatója lehet egy kórháznak, akor a pedagógia professzorára is rá lehet bízni egy gyakorló-iskola vezetését. Az egyetem új fakultásának, a pedagógiai fakultásnak megszervezéséért száll síkra többek között Kutzner O.²¹ és Kühnel J.²² is. A tanítók kiképzése ezen a fakultáson elképzelésük szerint 4 évig tartana. A 3 éves elméleti, tudományos képzést 1 éves gyakorlat követné. Pretzel C. L.²³ tanítóképzési szerve nem lenne különálló fakultása az egyetemnek vagy a technikai főiskolának, mint az előbbi kettőé, hanem a bölcsészetnek csak egy szakosztálya.

b) Az egyetemi tanítóképzésért lelkesedő pedagógiai írók egy másik csoportja a bölcsészeti fakultásban látja a tanítóképzés intézményét. A tanítóképzés így egyenlővé válnék a középiskolai tanárképzéssel. A kiképzés idejében sem lenne különbség a kettő között. Amíg Karstädt²⁴ ezzel beéri, addig Stölzle R.²⁵ még tovább megy: a tanítónak a középiskolai tanárnál nagyobb képzettséget követel. A tanítónak, írja, nemcsak egy-két tárgyat kell tanítania, mint középiskolai kollégájának, hanem annál lényegesen többet, és pedig humánusát, reálisát, művészt egyaránt. Így igazán sokoldalúan képzett embernek kell lennie, ha helyét meg akarja állni. Nemcsak filozófiával, pedagógiával és egy-két tantárggyal kell komolyan foglalkoznia, hanem a népiskola valamennyi tantárgyával. Érdekes tervezetet is közöl, amellyel elgondolásának keresztülvihetőségét próbálja igazolni.

A tervek, törekvések, jóhiszemű javaslatok hosszú, végeláthatatlan sora előkészítette a talajt. Az eredeti célkitűzés, az egységes birodalmi rendezés szempontjából csak egy munka lett volna még hátra: kiválasztani a sokféle elgondolásból egyet, a legjobbat, vagy több javaslat értékének összekovácsolásából megalkotni a helyes rendszert és ennek irányában cselekedni. De nem így történt. A vesztett háború nyomán, az 1920-as évek elején, gazdasági leromlás

²⁰ L. a 14 alatt i. mű 309. l.

²¹ O. Kutzner: *Die Pädagogische Fakultät*. Osterwieck, 1920.

²² J. Kühnel: *Gedanken über Lehrerbildung*. Eine Gegenschrift. Leipzig, 1920.

²³ C. L. Pretzel: *Die Neuordnung der Lehrerbildung*. Berlin, 1920.

²⁴ Karstädt: *Die deutsche Schulreform*. Leipzig, 150. l. (Évzám nélkül.)

²⁵ R. Stölzle: *Universität und Lehrerbildung*. Langsalza, 1920..

állott be Németországban, és ez hosszú időre megakadályozta, hogy a birodalomban egységesen történhessék a tanítóképzés.

Tanítóképzés a birodalom egyes államaiban.²⁶ — Az egységes rendezés szempontjából az 1923. évi jan. 12-én kiadott miniszteri rendelet döntő fontosságú. Benne az jut kifejezésre, hogy a kormányzat minden olyan törvénytervezet elfogadását, amely a birodalmi tanítóképzés egységesítésére törekszik, kötelező takarékosági okokból kénytelen megtagadni. Megengedi azonban a kulturális autonómiával rendelkező birodalmi államoknak, hogy a tanítóképzés átszervezését saját területükön megkísérelhetik. Ennek alapján a munka meg is indult. A jelszó ez lett: megoldani a kérdést a többletkiadás elkerülésével. Az egyes államok függetlenül jártak el egymástól, s így egyre jobban eltávolodtak a weimari célkitűzéstől. Egység helyett teljes zűrzavar keletkezett, amit maguk a németek sem ígyekeznek leplezni vagy szépíteni. A tanítóképzési reform megoldásával kapcsolatban, írja *Münch* professzor,²⁷ nem lehet szó német ideagazdagságról, értékes változatosságról, hanem kimondottan hibáról, gyengeségről. Ahhoz, hogy az egységes tanítóképzés terve megbukott, nemcsak gazdasági okok járultak hozzá, hanem mások is. Így elsősorban az egységes „Reichsgewalt” és az egységes birodalmi törvénykezés hiánya; az egyes államok relatív autonómiája, belpolitikai különbözősége; a tanítóképzés helye körül dúló heves viták.

A tanítóképzés újjászervezése abban az irányban haladt, amelyet a hatalmon lévők többsége képviselt. Ahol a szemináriumi párt volt többségben, ott továbbra is a régi rendszer szerint folyt a képzés, ahol a különálló akadémiai vagy egyetemi képzést sürgetők akarata érvényesült, ott tüstént hozzáláttak az átszervezéshez. Ezen az úton aztán valamennyi típus megvalósult: megmaradt a szemináriumi rendszer, különálló akadémiákat létesítettek, másutt az egyetemre, főiskolára vitték a tanítóképzést. A *szemináriumi rendszer* mellett Bajorország és Württemberg tartott ki. Ide kell sorolni a birodalomhoz csatolt Ausztriát is, amely az Anschluß után visszatért a középfokú tanítóképzéshez. Az *akadémiai tanítóképzést* Poroszország, Mecklenburg-Schwerin, Baden és Oldenburg vezette be. Az *egyetemi képzés* mellett Thüringia, Szászország, Hessen, Hamburg és Braunschweig döntött. Az egyetemi képzés csoportjába tartozó államokat még 2 kisebb kategóriába szokták osztani a szerint, hogy *lazább* vagy *szerves összefüggésben* volt képzésük az egyetemmel, technikai főiskolával (an = oder eingekliedert). Az *első kategóriába* tartozott Thüringia. Tanítóképzője, a jenai Pädagogisches Institut teljesen különálló intézet volt, a jelöltek csupán néhány el-

²⁶ L. a. 4. alatt i. mű 73—121. l. és dr. Törös László: *A német tanítóképzés főiskolai színvonalra emelése és tanulmányai* c. sorozatos cikkét Néptanítók Lapja. 1927. 60. évf. X—XXII. sz.

²⁷ Münch: *Lehrerbildungsreform im In- und Ausland*. „Die Arbeitsgemeinschaft” c. folyóiratban. 13. évf. 1932. 47—52., 53—57. l.

méleti tárgyat hallgattak az egyetemen. A második kategóriába Hessen, Hamburg és Braunschweig tartozott. Itt a tanítóképzés szerves része volt az egyetemnek, technikai főiskolának. Szászország mindkettőben érdekelve volt. Lipcsei tanítóképzésével az elsőben, drezdai képzésével a másodikban. Meg kell jegyeznünk, hogy ez a kategorizálás az egyes államok tanítóképzésének legutolsó állapota alapján történt. A képzés viszonya, helyesebben a tanítóképzést közvetlenül végző intézetek viszonya az egyetemhez, főiskolához a történet folyamán változott. A thüringiai tanítóképzés pl. eleinte szerves része volt az egyetemnek, míg a hesseni kialakulása elején lazább összefüggésben volt a technikai főiskolával. Mindkettő viszonya az egyetemhez, illetőleg a főiskolához csak később változott meg.

A kisebb autonóm területek nem rendelkeztek önálló tanítóképzéssel. Intézmények hiányában a közelebbfekvő államok egyikében, vagy többben is képeztették ki tanítóikat.

1. *Bajorország*, Württemberggel együtt, 1936-ig megmaradt a 6 évfolyamos szemináriumi képzés mellett, annak ellenére, hogy parlamentjében többször tettek kísérletet a rendszer megváltoztatására. A halogatásban anyagi, belpolitikai, felekezeti és pedagógiai okok játszottak közre. Meg akarták várni, amíg a két új típus, az akadémiai és az egyetemi tanítóképzés, kiállja a tűzpróbát. A régi rend feladására a bajor kormányzat 1928-ban tette az első komoly lépést, amikor Emlékiratot nyújtott be a parlamenthez.²⁸ Benne a porosz akadémiákhoz hasonló 2 éves hivatásfőiskolák felállításának terve látott napvilágot. Röviddel utána, 1929-ben a bajor egyetemek siettek elgondolásuknak érvényt szerezni. Több okból, de különösen pénzügyi okból, az egyetemekkel kapcsolatos tanítóképzést ajánlották a minisztériumnak. Célt sem az Emlékirat, sem az egyetemek beadványai nem értek. Annyi azonban mégis történt, hogy 1931-ben új tantervet bocsájtottak ki, amely elmélyítette a matematikai oktatást, a két felső évfolyamot pedagógiai tárgyakkal tüzdelte tele, és kötelezően bevezette az angol nyelvet.

Württembergben a kultuszminiszter, *Bazille* tett kísérletet a szemináriumi képzés megváltoztatására. 1929-ben tervezetet adott ki, amelyben érettségire épített 1 éves kiképzést javasolt. A tervet azonban a tanítóság egyhangúan visszautasította. De mások is azon a véleményen voltak, hogy 1 esztendő alatt tanítóvá nevelni senkit sem lehet.

Érdekes képet mutat a Német-Birodalomhoz csatolt *Ausztria* tanítóképzésének alakulása az utóbbi két évtizedben.²⁹ Amilyen nehezen, sok akadállyal küzdve jutottak el itt az akadémiai képzéshez, olyan gyorsan hagytak fel vele, és tértek vissza a középfokú tanító-

²⁸ *Denkschrift des Staatsministeriums für Unterricht und Kunst über die Neuordnung der Lehrerbildung*. „Bayerisches Bildungswesen“-ben. 2. évf. 1928. 2. füzet.

²⁹ Bövebben l. dr. Papp F.: *Az osztrák népoktatás c.* cikkében. Magyar Tanítóképző. XLIII. évf. 1940. 241—256. 1.

képzéshez a csatlakozás után. Az akadémiai tanítóképzés gondolata Ausztriában 1920-ban öltött határozottabb alakot abban a munkában, amit *Glöckel* O., akkori kultuszminister állíttatott össze több szakemberrel.³⁰ Egyetemi tanítóképzést kívánt ez, akárcsak maga a tanítóság. A terv leghevesebb ellenzői a bécsi egyetem és főiskolák rektorai voltak.³¹ Az egyetemi képzést a tanítóság hiúsági kérdésének minősítették, és az egész akciót politikai célok szolgálatában állónak tekintették. Ez utóbbi megállapításban valóban volt is igazság. A három osztrák vezető párt: a szociáldemokrata, a keresztényszocialista és a nagynémet párt mindegyike körömszakadtáig védte a maga tervét, s valósággal hatalmi kérdést csinált a reformból. Az első párt az egyetemi képzést követelte; a második a tanítóképzőknek pedagógiai középiskolákká való átalakításáért küzdött, amelyek tanítóakadémiákra készítenek elő; a harmadik pedig az érettségire felépülő főiskolai tanítóképzésért szállt síkra. A pártpolitikai térre hurcolt ügyből semmi sem lett. Holtpontra jutott. Ebből a helyzetből Bécs városának kezdeményezése sem tudta kilendíteni, amellyel megindította az első akadémiai tanítóképzést Ausztriában. A tanítói továbbképzés számára 1923-ban létesített pedagógiai intézetében (*Pädagogisches Institut der Stadt Wien*) 1925-től kezdve 1933-ig érettségizetteket, valamint okleveles tanítókat vett fel, és 4 félévi tanulmány után képesítő-vizsgálatra bocsátotta őket.

A szövetségi államban azalatt mindössze annyi történt, hogy 1927-ben a kormány a keresztényszocialista párt nyomására újabb törvénytervezetet hozott nyilvánosságra.³² E tervezetet, amely nagyjából megegyezett a sürgető párt elgondolásával, heves támadás érte. *Schmitz* miniszter 6 évfolyamos, kéttagozatú tanítóképzést javasolt helyette. Franciaországtól és Belgiumtól le egészen Magyarorszáig, mondta, nem ragaszkodnak hiába a régi bevált rendszerhez.³³ De nem értett egyet a „*Richtlinien*” elgondolásával a tanítóság, sem több iskolafenntartó hatóság, mint pl. Bécs. Több kiváló szakember, így *Tumlriz* O. egyetemi tanár is másképen kívánta megoldani a reformot.³⁴

A pártpolitikai villongások és a pénzügyi helyzet rosszabbodása következtében hátráltatott törvényes rendezés helyett rendelettel igyekeztek korszerűsíteni Ausztriában a tanítóképzést. 1928-ban egy előkészítő osztály megnyitásával 5-re emelték fel az intézetek évfolyamainak számát. Egyik főcéljuk ezzel az intézkedéssel az volt,

³⁰ *Leitsätze zur Neugestaltung der Lehrerbildung*. Wien, 1920.

³¹ E. Schwindt: *Die Schulreform vom Standpunkte der Hochschulen*. Denkschrift der Rektoren der Universität, der Technischen Hochschule und der Hochschule für Bodenkultur in Wien. Wien, 1921.

³² *Richtlinien für die gesetzliche Neuregelung der Lehrerbildung in Österreich*.

³³ H. Fischel: *Wesen und Werden der Schulreform in Österreich*. Lehrerbücherei. 78. kötet. Wien—Leipzig, 1929.

³⁴ O. Tumlriz: *Das Problem der österreichischen Lehrerbildung*. Graz, 1926.

hogy a tanítóknak megkönnyítsék az egyetemre való beiratkozást. A nagyobb mennyiségű középiskolai anyag felvétele, és két idegen nyelv (angol és latin) beiktatása azonban hihetetlenül felemelte az egyes osztályok heti kötelező óraszámát(36). A fejlődő szervezet ellen elkövetett merényletet, a túlterhelést később, az 1932-ben kiadott tantervvel megszüntették. Ekkor lépett törvényerőre az ötéves tanítóképzés is.³⁵

A módosított tanítóképzést 1937-ben a 28. törvénycikkkel ismét átszervezték, s ezzel hosszú vajadás után végre akadémiai lett. Igaz, hogy az „akadémiai” volta inkább csak a névben, mint a jellegben jutott kifejezésre, de mert a 6 évfolyamú, kétégyosztályos (4 + 2) „tanítóakadémiák”-at (Lehrerakademien) a történeti fejlődés hozta létre, a forradalmi újítás helyett a józan mérséklet jellemezte, s mert bennük a múlt értékeinek és a jelen kívánalmainak egybekapcsolódása érvényesült, a szakemberek általában meg voltak az új rendezéssel elégedve. S mindenestre hosszabb jövőt jósoltak neki, mint amilyen osztályrészül jutott.³⁶

Ausztriának a birodalomhoz való csatolása új fordulatot jelentett a tanítóképzés területén is. Ostmark mintegy 2500 állás nélküli tanítóját máról-holnapra elnyelte a tanítószükében lévő birodalom, úgyhogy itt is tanítóhiány bekövetkezésétől lehetett tartani. Hogy egy esetleges katasztrófának elejét vegyék, jobbnak látták beszüntetni a hosszadalmas akadémiai képzést, és visszatérni az 5 évfolyamos középfokú rendszerhez. Az 1939. áprilisában kiadott tervezet szerint a tanítóképző-intézetek két tagozatúak (3 + 2). Az alsó az általános műveltséget, a felső a szakismereteket nyújtja. A 3 első évet „elővizsgálat” követi a közműveltségi tárgyak köréből, a 2 utolsó évet pedagógiából, nemzeti és művészi tárgyakból tartandó „záróvizsgálat” rekeszti be. Oklevelet azonban csak két évi gyakorlat után következő vizsgálat sikeres kiállásával nyer a jelölt. Ehhez a vizsgálathoz Ausztriában épen olyan görcsösen ragaszkodnak, mint Németországban. Úgy tartják; könnyebb és egyszerűbb dolog az alkalmatlan tanítót eltanácsolni, mint a már egyszer elfoglalt állásából kimozdítani.

A tanítóképző-intézetekbe való felvételre a sikeresen betöltött iskolaköteles kor (14. életév) jogosít. A jelentkezők érdekes felvételi vizsgálatot tesznek, amelynek leglényegesebb része a beiratkozást megelőző nyári táborozáson való részvétel. Itt testi, egészségi, értelmi, magaviseleti szempontból és a tanítói lelkületet közelebbről is meghatározó jellemvonások kikutatása végett veszik szemügyre a jelöltet. A táborozás eredményétől teszik függővé a felvételt. A felvetteket a tanítóképzővel kapcsolatos internátusokban nevelik, amelyek a német „Kameradschaftshaus”-ok elgondolását tükrözik

³⁵ Bővebb ismertetését I. dr. Mezösi K.: *A mai osztrák tanítóképzés* c. cikkében. Magyar Tanítóképző. L. évf. 1937. 192—202. l.

³⁶ Bővebben I. Molnár O.: *Az osztrák tanítóképzés új rendje*. Magyar Tanítóképző. 1937. 299—308. l.

(önkormányzat, önellátás, stb.). Felvételt elsősorban a faluról jövő tehetségesebb munkás, iparos, földműves ifjak nyernek, akik visszamenve oda, otthonosan fogják érezni magukat, és telve ismerettel, egységes szellemmel méltó vezetői lesznek a vidék népének. Ezzel az intézkedéssel egyúttal a városba való tódulás jelenségét is meg akarta szüntetni a kormányzat, amely a világháború után Ausztriában is egyre nagyobb arányokat öltött.

A tanítóképzés új rendjét szabályozó tervezetben új ideiglenes tantervet is bocsájtottak ki. Az osztrák tanítóképzők alsó évfolyamaiban már e szerint folyik a tanítás. Mivel azonban ez a legyenyhébb bírálatot sem állja ki, újabb tanterv kibocsájtása várható. De maga a szervezet sem tekinthető véglegesnek. Erre enged következtetni Rust németbirodalmi miniszter 1939. decemberében tett ama nyilatkozata, hogy a német közoktatásügyi kormányzat kitart a főiskolai rendszer mellett, és azt a birodalomhoz újabban csatolt területeken (Ausztria, Szudétaföld, Szilézia) is igyekszik bevezetni. Az osztrák tanítóképzés ügye tehát ez idő szerint még mindig alakulóban van.

2. *Poroszország* tanítóinak nevelésére új intézményeket létesített, s ezzel a tanítóképzés terén új típust teremtett. *Pädagogische Akademie* néven 2 éves (4 szemeszter) „Sonder-Hochschule”-kat állított a tanítóképzés szolgálatába, amelyek előképzettségül a középiskolai érettségit kívánják. A Német-Birodalom legnagyobb állama azért döntött eme főiskolák mellett, mert alkalmasabbnak találta őket a nép tanítóinak képzésére, mint az egyetemeket. De nem felejtett el takarékosági okokat is felhozni eljárásának igazolására. Költségmegtérítést onnan remélt, hogy a sok, de kis létszámú szemináriumok helyébe kevés, de nagy létszámú főiskolákat létesít, és ezekhez felhasználja a régi intézetek épületét, felszerelését és tan személyzetének egy részét. Az első akadémia 1926-ban kezdtek el működésüket a porosz kultuszminisztérium Emlékirata³⁷ alapján Kielben (ev.), Elbingben (ev.) és Bonnban (kat.). Ezeket 1927-ben a majna-frankfurti szimultán akadémia követte, amely vallásfelekezeti különbség nélkül vette fel hallgatóit.³⁸ 1929-ben Breszlau, Erfurt, Hannover és Dortmund kapott intézetet az evangélikus tanítók képzésére. 1930-ban Altona, oderai Frankfurt, Halle, Kottbus, Kassel, Stettin (valamennyi ev.) és Beuthen (kat.) városok főiskolái emelték a Pedagógiai Akadémiák számát 15-re. Még további 15 akadémia létesítését vette tervbe a tanügyi kormányzat, hogy a tanítói utánpótlást fennakadás nélkül biztosíthassa. Ezt a számot azonban nem érte el, mert az 1933-ban bekövetkezett politikai rendszerváltozás változást hozott a tanítóképzés terén is. Létesítés, elhelyezés, tartalom, stb. szempontjából más elgondolás jutott érvényre. Ben-

³⁷ *Die Neuordnung der Volksschullehrerbildung in Preußen.* Denkschrift des Preußischen Ministeriums für Wissenschaft, Kunst und Volksbildung. Berlin, 1925.

³⁸ A létesítés körülményeit I. G. W. Schuwerack: *Der Kampf um die simultane Pädagogische Akademie in Frankfurt a. M.* Frankfurt, 1929.

nünket, magyarokat, a kialakulóban lévő újabb rendszerű tanítóképzésünk miatt elsősorban ezek a Pedagógiai Akadémiák érdekelnek. Ezért bővebb ismertetésükre alább még visszatérünk.

A porosz újjárendezéshez hasonló megoldásra jutott *Mecklenburg-Schwerin*. Az 1925. évi júniusban kiadott törvény értelmében Rostockban *Pädagogisches Institut*-ot létesített, és ebben 2 *esztendő* (6 trimeszter) alatt képezte tanítóit. Az intézet és az egyetem között nem állott fenn lényeges kapcsolat, csupán annyi, hogy az intézet igazgatója egyúttal az egyetem professzora volt. A porosz akadémiaihoz viszonyítva az a különbség állapítható meg, hogy itt az iskolai évet trimeszterre osztották be; bevezették a kollokválási rendszert, és hogy a hallgatóknak a népiskola anyagából egy szellem- és egy természettudományi tárgyat kellett szabadon választaniuk (fő- és mellékszak), és mindkettőt a tanulmányi idő folyamán intenzíven művelniök. A 6 trimeszter közül 4 rendes és 2 közbeiktatott trimeszter volt. A rendesek a pedagógiai, tudományos és művészi kiképzést szolgálták, a közbeiktatottak pedig a módszertani oktatás rendelkezésére állottak. A praktika a város és a falu iskoláiban történt.³⁹

Baden az 1926-ban hozott törvénnyel tért át az akadémiai tanítóképzésre. Karlsruheban (sim.), majd 1928-ban Heidelbergben (ev.) és Freiburgban (kat.) 2 évfolyamos *Lehrerbildungsanstalt*-ot létesített. A két utóbbiba csak középiskolai érettségivel rendelkezőket, az előbbibe azonban a középiskolák felsőbb osztályait sikerrel végzett (Primareife) ifjakat és nőket vettek fel. Ezek számára egy-éves „előtanfolyamokat” rendeztek. A tanítók kiképzése ingyenes volt. Tárgyai ezek voltak: neveléstudomány, filozófia lélektannal, állampolgári ismeretek, egészséggtan, gazdaságtan, tanítási gyakorlat, rajz, ének és torna. A pedagógiai tanfolyamon egyetemi, főiskolai tanárok adtak elő. A gyakorlati kiképzést egy évi gyakorlat tette be, amely idő alatt a jelöltek az intézet tanárainak (volt tanítók) felügyelete alatt állottak. A badeni tanítóképzés így tulajdonképpen 3 esztendeig tartott. 1932-ben a tanítói túlermelés következtében Baden bezáratta intézeteit.⁴⁰

Oldenburg 1926-tól 1933-ig *Pädagogische Lehrgänge*-ket tartott fenn tanítóinak képzésére. Formában és tartalomban a porosz akadémiai tanítóképzéshez hasonlítottak.

Koltai István.

³⁹ *Die gegenwärtige mecklenburgische Lehrerbildung im Pädagogischen Institut zu Rostock*. Schulpolitische Schriftreihe des Landeslehrervereins. 4. füzet. Wismar, 1928.

⁴⁰ E. Föhr: *Die Neuregelung der Lehrerbildung in Baden*. Düsseldorf, 1927.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Szakértekezlet a rutén tanítóképzőintézeti tanárok számára.

A közokt. miniszter a munkácsi és ungvári tanító(nő)képző-int. tanárok számára a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetben szept. 2—14. napjain szakértekezletet tart. Az értekezlet munkatervét nagy körültekintéssel dr. *Padányi-Frank* Antal igazgató készítette. Az értekezlet a líceum és a tanítóképző valamennyi tárgyát úgy elméleti, mint gyakorlati vonatkozásban felöleli. A gyakorlati bemutatásokat megbeszélések fogják követni s így a hallgatóságnak módjában lesz minden szükséges felvilágosítást megkapni. A szakértekezletet v. *Fraknóy* József tanker. kir. főigazgató fogja megnyitni és berekeszteni. A hallgatók a tanfolyam ideje alatt teljes ellátásban és utiköltség-megtérítésben fognak részesülni. A szakértekezlet részletes tárgyrendje a következő.

IX. 2. — 8—9. *Padányi-Frank* Antal: A líceum és a tanítóképző-intézet egységes nevelői szelleme. 9—10. *Tanai* Antal: A magyar iskolaszervezet. 10—11. *Árpássy* Gyula: A tanítóképző-int. tanterv és tantervi utasítások ismertetése. 11—1. *Várkonyi* Hildebrand dr.: A neveléstudomány és tanítási módszer legújabb problémái, különös tekintettel a líceumra és tanítóképző-intézetre.

IX. 3. — 8—9. *Padányi-Frank* Antal dr.: A líceum és a tanítóképző-intézet egységes szelleme. 9—10. *Nagy* Ferenc: A tanítóképző-int. és a líceumi rendtartás ismertetése. 10—11. *Árpássy* Gyula: Tanmenetek készítése. 11—12. *Várkonyi* Hildebrand dr.: A neveléstudomány és tanítási módszer stb. 12—1. Hozzászólás. — Délután kirándulás. (Svábhegy, Jánoshegy.)

IX. 4. — 8—9. *Padányi-Frank* Antal dr.: A tantárgyak nevelő értéke. 9—11. *Molnár* Oszkár: A gyermektanulmány főbb kérdései. 11—1. *Várkonyi* Hildebrand dr.: A neveléstudomány stb.

IX. 5. — 8—9. *Padányi-Frank* Antal dr.: A líceumi tanterv és tantervi utasítások ismertetése. (Gyakorlatiasság.) 9—10. *Tanai* Antal: A gyakorlati kiképzés rendszere a tanítóképző-intézetben. A pedagógus tanár, a szaktanárok és a gyakorlóisk. tanító szerepe. 10—11. *Árpássy* Gyula: A tanítóképző-int. növendékek és a líceumi tanulók önképzőköri foglalkoztatása. 11—12. *Várkonyi* Hildebrand dr.: A neveléstudomány és a tanítási módszer stb. 12—1. Hozzászólás. Délután kirándulás (Vár, királyi palota, Mátyás-templom).

IX. 6. — 8—9. *Padányi-Frank* Antal dr.: A növendékek előkészítése a társadalmi életre. Ünnepek és esték rendezése. Az életben működő tanítványaink figyelemmel kísérése. 9—11. *Drozdy* Gyula: A népisk. tanterv és tantervi utasítások ismertetése. Vezérkönyvek. 11—1. *Várkonyi* Hildebrand dr.: A neveléstudomány és tanítási módszer stb.

IX. 7. — 8—9. *Tanai* Antal: A kölcsönös hospitálás célja, fontossága. A kirándulások szerepe. Az érettségi vizsg. utasítás. 9—10. *Padányi-Frank* Antal dr.: A tanítói hivatás óráinak anyaga és módszere az V. évfolyamban. Ifjúságtanulmány. 10—11. *Drozdy* Gyula: A beszéd- és értelemgyakorlatok mint az összes tárgyak forrása. 11—12. *Drozdy* Gyula: Bemutató tanítás a beszéd- és értelemgyakorlatok köréből. 12—1. Hozzászólás. Délután kirándulás. (Országház, Margitsziget.)

IX. 9. — 8—9. *Padányi-Frank* Antal dr.: Bemutató tanítás: a tanítói hivatás órája az V. évfolyamban. 9—10. *Padányi-Frank* Antal dr.: Meg-

beszélés. A mindennapi kérdések tárgya és módszere az I. o.-ban. 10—11. I. csoport (pedagógia) *Árpássy Gy.*: Bemutató tanítás a neveléstanból; II. csoport (magyar ny.) *Kelemen József dr.*: Bemutató tanítás a nyelvtan köréből. I. oszt.; III. csoport (történelem) *Mesterházy Jenő*: Bemutató tanítás az egyetemes történelem köréből. II. oszt.; IV. csoport (természettan) *Frigyes Béla*: Bemutató tanítás a növénytan köréből. I. oszt.; V. csoport (mennyeségtan) *Csada Imre dr.*: Bemutató tanítás a mennyeségtan köréből. III. oszt.; VI. csoport (ének) *Kishonti Barna*: Bemutató tanítás az énekből. III. oszt.; VII. csoport (rajz) *Farkasdy Zoltán*: Bemutató tanítás a rajzból. V. oszt. 11—12. I. csoport *Árpássy Gy.*: Megbeszélés. A nevelés-, tanítás- és módszertan tanításának módja; II. csoport *Kelemen József dr.*: Megbeszélés. A nyelvtan tanításának módja; III. csoport *Mesterházy Jenő*: Megbeszélés. Az egyetemes történelem tanításának módja; IV. csoport *Frigyes Béla*: Megbeszélés. A növénytan tanításának módja; V. csoport *Csada Imre dr.*: Megbeszélés. A mennyeségtan tanításának módja a liceumban; VI. csoport *Kishonti Barna*: Megbeszélés. Az énektanítás anyaga a liceumban és a tanítóképző-intézetben. Tanmenet; VII. csoport *Farkasdy Zoltán*: Megbeszélés. A rajz tanításának módja a tanítóképző-intézetben. 12—1. *Tanai Antal*: Magyar értékek. Délután kirándulás. (Margit tanítónőképző-intézet, Erzsébet leányarvház.)

IX. 10. — 8—9. *Padányi-Frank Antal dr.*: Bemutató tanítás: mindennapi kérdések az I. osztályban. 9—10. *Padányi-Frank Antal dr.*: Megbeszélés. A tanítói hivatás óráinak anyaga és módszere a IV. osztályban. 10—11. 1. cs. (ped.) *Tanai Antal*: Pedagógiai gyakorlatok V. o.; II. cs. (magyar) *Medgyesi Marida*: Bemutató tanítás a fogalmazás köréből a II. osztályban; III. cs. (történelem) *Mesterházy Jenő*: Bemutató tanítás a magyar történelemből IV. o.; IV. cs. *Frigyes Béla*: Bemutató tanítás az állattan köréből II. o.; V. cs. (mennyeségtan) *Csada Imre dr.*: Bemutató tanítás a mennyeségtanból IV. o.; VI. cs. (ének) *Kishonti Barna*: Bemutató tanítás az énekből I. o.; VII. cs. (rajz) *Farkasdy Zoltán*: Bemutató tanítás a rajz köréből III. o. 11—12. I. cs. *Tanai Antal*: Megbeszélés. A pedagógiai gyakorlatok anyaga és módszere; II. cs. *Medgyesi Marida*: Megbeszélés. A helyesírás és fogalmazás tanításának módja; III. cs. *Mesterházy Jenő*: Megbeszélés. A nemzeti történelem tanításának módja; IV. cs. *Frigyes Béla*: Megbeszélés. Az állattan tanításának módja; V. cs. *Csada Imre dr.*: Megbeszélés. A mennyeségtan tanításának módja a tanítóképző-intézetben; VI. cs. *Kishonti Barna*: Megbeszélés. Az énektanítás módszere a liceumban és a tanítóképző-intézetben; VII. cs. *Farkasdy Zoltán*: Megbeszélés. A rajz tanításának módja a liceumban. 12—1. Hozzászólás.

IX. 11. — 8—9. *Padányi-Frank Antal dr.*: A mindennapi kérdések tárgya és módszere a II. és III. osztályban. Kamaszkor. 9—10. *Nagy Ferenc*: A magyar nyelvhelyesség főbb kérdései. 10—11. I. cs. *Jelitainé Lajos Mária dr.*: Bemutató tanítás a neveléstörténelemből V. o.; II. cs. *Wagner Ferenc dr.*: Bemutató tanítás az irodalomtörténetből IV. o.; III. cs. *Prochaska Ferenc dr.*: Bemutató tanítás a földrajz köréből I. o.; IV. cs. *Szabó Béla*: Bemutató tanítás a testtan köréből II. o.; V. cs. *Csada Imre dr.*: Bemutató tanítás a természettan köréből IV. o.; VI. cs. *Kishonti Barna*: a) Bemutató tanítás a zene köréből II. o.; b) Bemutató tanítás a népiskolában; VII. cs. Bemutató tanítás a kézimunka köréből III. o. 11—12. I. cs. *Jelitainé Lajos Mária dr.*: Megbeszélés. A neveléstörténelem tanításának módja; II. cs. *Wagner Ferenc dr.*: Megbeszélés. Irodalomtörténeti alapfogalmak. Irodalmi olvasmányok. Ifjúsági könyvtár; III. cs. *Prochaska Ferenc dr.*: Megbeszélés. A földrajz tanításának módja az I. osztályban; IV. cs. *Szabó*

Béla: Megbeszélés. A testtan és egészségtan tanításának módja; V. cs. *Csada Imre* dr.: Megbeszélés. A természettan tanításának módja; VI. cs. *Kishonti Barna*: Megbeszélés. Hogyan kell a népiskolában az éneket tanítani?; VII. cs. Később felkérendő előadó: Megbeszélés. A kézimunka tanításának módja a III. és IV. évfolyamon; 12—1. *Tanai Antal*: Magyar értékek. Délután kirándulás. (Néprajzi Múzeum. Allatkert.)

IX. 12. — 8—9. *Padányi-Frank Antal* dr.: Bemutató tanítás: a tanítói hivatás órája a IV. osztályban. 9—10. *Grynaeus Ida*: A nőnevelés legfőbb kérdései. 10—11. I. cs. *Árpássy Gy.*: Bemutató tanítás a lélektan köréből III. o.; II. cs. *Nagy Ferenc*: Stilisztikai, retorikai és poétikai ismeretek a liceum magyar nyelvi oktatásában; III. cs. *Prochaska Ferenc* dr.: Bemutató tanítás a földrajz köréből II. o.; IV. cs. *Jaloveczky Péter*: Bemutató tanítás a vegytan köréből IV. o.; V. cs. *Csada Imre* dr.: Bemutató tanítás: természettani gyakorlatok IV. o.; VI. cs. *Kishonti Barna*: Bemutató tanítás a zene köréből V. o.; VII. cs. Később felkérendő előadó: Bemutató tanítás a kézimunka köréből. I. o. 11—12. I. cs. *Árpássy Gy.*: Megbeszélés. A lélektan tanításának módja; II. cs. *Nagy Ferenc*: A mai magyar irodalom; III. cs. *Prochaska Ferenc* dr.: Megbeszélés. A magyar földrajz tanításának módja; IV. cs. *Jaloveczky Péter*: Megbeszélés. A vegytan tanításának módja; V. cs. *Csada Imre*: Megbeszélés. Miféle természettani kísérleti eszközöket készítünk?; VI. cs. *Kishonti Barna*: A liceumi és tanítóképzőintézeti zenetanítás anyaga és módszere; VII. cs. Felkérendő előadó: Megbeszélés. Hogyan tanítsuk a liceum I. és II. osztályában a kézimunkát? A kézimunka tanításának módja a népiskolában. 12—1. Hozzászólás.

IX. 13. — 8—9. *Padányi-Frank Antal* dr.: A növendékek óralátogatása (hospitálása). Az elhanyagolt gyermek felkarolása. A népiskolás gyermek szüleivel való szülői értekezletek. 9—10. I., IV. és VIII. cs. *Drozdy Gyula*: Bemutató tanítás a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan köréből. Gyak. isk. V—VI. o.; II. cs. *Ferenczi István*: Bemutató tanítás az olvasmánytárgyalás köréből. Gyak. isk. II. o.; III. cs. *Budaváry László*: Bemutató tanítás a földrajz köréből. Gyak. isk. IV. o.; V. cs. *Szalatsy Richárd*: Bemutató tanítás a számolás és mérés köréből. Gyak. isk. VII—VIII. o. 10—11. I., IV. és VIII. cs. *Drozdy Gyula*: Megbeszélés. A természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanításának módja a népiskolában; II. cs. *Ferenczi István*: Megbeszélés. Az olvasmánytárgyalás módja a népiskolában; III. cs. *Budaváry László*: Megbeszélés. A földrajz tanításának módja a népiskolában; V. cs. *Szalatsy Richárd*: Megbeszélés. A számolás és mérés tanítása a népiskola V—VIII. osztályában. 11—12. I., II. és VIII. cs. *Drozdy Gyula*: Bemutató tanítás a helyesírás és nyelvi magyarázatok köréből. Gyak. isk. IV. o.; III. cs. *Budaváry László*: Bemutató tanítás a történelem köréből; VII—VIII. o.; IV. cs. *Szalatsy Richárd*: Bemutató tanítás a vegytan köréből. Gyak. isk. V—VI. o.; V. cs. *Ferenczi István*: Bemutató tanítás a számolás és mérés köréből. Gyak. isk. II. o. 12—1. I., II. és VIII. o. cs. *Drozdy Gyula*: Megbeszélés. A fogalmazás, a helyesírás és a nyelvi magyarázatok tanításának módja. Gyak. isk. IV. o.; III. cs. *Budaváry László*: Megbeszélés. A történelem tanításának módja a népiskolában. Gyak. isk. VII—VIII. o.; IV. cs. *Szalatsy Richárd*: Megbeszélés. A természettan és vegytan tanításának módja a népiskolában. Gyak. isk. V—VI. o.; V. cs. *Ferenczi István*: Megbeszélés. A számolás és mérés tanításának módja a népiskola I—IV. osztályában. Délután kirándulás. (Tehetségvizsgáló-intézet. Pedagógiai Szeminárium.)

IX. 14. — 8—9. *Padányi-Frank Antal* dr.: A családi nevelés alapvető

kérdései. Kapcsolat az iskola és a család között. A liceumi növendékek szüleivel való értekezletek. 9—10. Árpácssy Gyula: Lakóhely-tanulmány és népművelés. 10—11. Medgyesi Zsófia: A mindennapi kérdések és a tanítói hivatás óráinak leánynevelési vonatkozásai. 11—12. Árpácssy Gyula: A cserkészlet. 12—1. Hozzászólás. A szakértekezlet berekesztése.

EGYESÜLETI ÉLET.

Elnökségi ülés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesülete elnökségének 1940. május 18-án megtartott elnökségi üléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank Antal* dr. elnöke mellett *Lux Gyula* dr., *Jaloveczky Péter*, *Tscheik Ernő*, *Mesterházy Jenő*, *Frigyes Béla*.

1. *Mesterházy Jenő* főtitkár jelenti, hogy az egyes intézetek igazgatóihoz azzal a kéréssel fordult, küldjék meg intézetük tanári testületének kimutatását, s jelöljék meg, ki tagja, vagy ki óhajt tagja lenni az Egyesületnek? Bár felhívására sajnálatosan kevés válasz érkezett, kezdeményezése mégsem volt eredménytelen: 59 új tag kéri felvételét. Mégpedig: *Kiskúnfélegyháza* áll. tanítóképző: *Kalocsai Antal* h. tanár, dr. *Buzás László* s. díjas tanár, dr. *Szántó Károly* s. díjas tanár.

Esztergom érseki tanítóképző: *Kisházi Mihály* gyak. isk. tanító.

Győr áll. tanítóképző: dr. *Sáray Julianna* s. díjas tanár, *Turóczi Mária* h. tanár, *Kiss György* r. tanár.

Cinkota áll. tanítónőképző: dr. *Madarasné Hanvay Ilona* r. tanár, dr. *Hortobágyi Tibor* r. tanár, *Kerny Gizella* h. tanár, *Kovács Erzsébet* s. díjas tanár, *Lajos Éva* s. díjas tanár.

Veszprém r. k. tanítónőképző: *M. Szegedi Janka* dr. igazgató.

Miskolc evang. tanítóképző: dr. *Barcsai Tibor* óraadó h. tanár, *Lajos Árpád* h. tanár, *Remete Márton* h. tanár.

Pápa ref. tanítónőképző: dr. *Horváth Endre* igazgató, *Gál Tinka* ideigl. h. tanár, dr. *Kovács Eszter* ideigl. h. tanár, *Papp Éva* ideigl. h. tanár, *Pécsúraday Jolán* ideigl. h. tanár.

Győr r. k. tanítónőképző: *Kádárné Benes Zsuzsanna* h. tanár, dr. *Domján Anna* óraadó tanár, *Varga Jusztna* óraadó tanár.

Budapest Ranolder Intézet: *Emmert P. Klotild*-r. tanár, *Andor Ilona* r. tanár, *Szentirmay Miklósné* r. tanár, *Rónai Emilia* óraadó tanár.

Budapest Orsolyiták: *Fister Adrienne* óraadó tanár, *Kovács Ilona* óraadó tanár, *Krasznai Ilona* óraadó tanár, *Plot Hilda* óraadó tanár, *Gáspár Emilia* óraadó tanár, *Lányi Anna* óraadó tanár, *M. Vargha Edit* igazgató

Jászberény áll. tanítóképző: *Tóth Béla Zoltán* dr. próbaszolgálatos s. díjas tanár.

Budapest r. k. óvónőképző: *Pumb Augusztina* igazgató.

Dombóvár r. k. tanítónőképző: *M. Répássy Ernesztin* igazgató, *Blank Erzsébet* óraadó tanár, *Kovács Rózsa* óraadó tanár, *Tarr Piroska* óraadó tanár.

Budapest izr. tanítóképző: *Erdős Lajos* r. tanár, dr. *Kramer Imre* óraadó tanár.

Szeged kir. kat. tanítóképző: *Kerényi József* h. tanár, *Majzik János* gyak. isk. tanító.

Pápa áll. tanítóképző: *Baksy Andor*, *Buday Lajos*, *Lauday János* tanárok.

Sopron ev. tanítóképző: *Mechle József* r. tanár.

Eger r. k. tanítónőképző: *Keresztury Mária* r. tanár, *Kétszery Margit* óraadó tanár.

Budapest VII. ker. áll. tanítónőképző: dr. *Berczelné Erős Piroska* próbaszolg. s. díjas tanár, *Radosewsky-Szolinszkyne Latzin Ilma* r. tanár, dr. *Sümeghy Vera* r. tanár, dr. *Simonyiné Müller Irma* gyak. isk. tanító.

Budapest II. ker. áll. tanítónőképző: *Dausz Ferenc* r. tanár, *Katona Margit* r. tanár, *Lesták Emma* r. tanár.

Az elnökség örömmel javasolja az új tagok felvételét.

2. Az elnök közli, hogy az egyesületi tiszteleti tagok díszoklevelei elkészültek. Örömmel állapítható meg, hogy azok művészi szépségűek. Az Egyesület lefényképezteti az okleveleket, hogy emlékként megmaradjanak. Az elnökség határozatában kimondja, hogy a díszokleveleket készítő kartársak fáradozásaiért köszönetet mond, és kész költségeik megtérítésén kívül 50 P-vel meghálálni munkájukat. Gróf Teleki Pál miniszterelnök úr oklevelét *Szily Török Dezső*, dr. Hóman Bálint kultuszminiszter urét *Farkasdy Zoltán* s *Horvay Ede* ny. c. igazgató urét *Kántor Antal* rajzolta.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. *Padányi-Frank Antal* dr. s. k. elnök, *Erdélyi Olga* s. k. titkár.

A XXX. közgyűlés jegyzőkönyve. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1940. május hó 18-án a jászberényi áll. tanítóképző-intézetben megtartott XXX. rendes közgyűléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank Antal* dr. elnökle mellett: dr. *Kele István* prelátus plébános, dr. *Pénzes Sándor* városi tiszti főügyész, vitéz *Csiszár Dezső* ezredes, vitéz *Huszkay László* alezredes, *Ivánfi János* gim. igazgató, P. *Szemcsár Péter* házfőnök, dr. *Csihy Gusztáv* kir. közjegyző, *Halasy Miklós* ref. lelkipásztor, dr. *Firiczky János* egy. tanácsos, *Fazekas Agoston* lapszerkesztő, *Szentgyörgyváry Lajos* mezőgazd. szakisk. igazgató, *Kopácsy Béla* állomásfőnök, *Szentiványi Béla* el. isk. igazgató, *Ring Károly* áll. isk. igazgató, dr. *Várnay György* mezőgazd. szakisk. tanár, *Móczár Miklós*, *Móczár Miklósné*, *Bándi József*, *Berzátzy László*, dr. *Tóth Béla*, *Szemes Gábor*, *Pazar Zoltán*, *Pfalz György*, *Málnási Dezső*, *Vágó Elemér*, *Blénessy János*, *Bathó Rózsai*, *Vásárhelyi Mária*, *Kis Károly*, *Schvanuer József*, *Bognár Gyula*, *Kiss József*, *Váradí Dezső*, *Balla Béla*, *Szombathy Miklós*, *Fridvalszky József*, *Tóth Gyula* (Jászberény); *Dobossy Elek* (Budapest); dr. *Förhécz József* (Győr); *Molitor Gusztáv* (Miskolc); dr. *Somos Lajos* (Eger); *Rozsonдай Zoltán* (Kiskunfélegyháza); *Grynaeus Ida*, dr. *Jelitainé Lajos Mária* dr., *Kövér László*, *Czibesz Pálné*, *Szabó Béla*, *Tscheik Ernő*, *Mesterházy Jenő*, *Szontagh Katalin*, *Barabás Endre*, dr. *Lux Gyula*, *Garamvölgyi Ervin*, *Árpássy Gyula*, dr. *Csada Imre*, *Jaloveczky Péter*, *Piros Gabriella*, *Szarvák Karitász*, *Emmert P. Klotild*, *Tanai Antal* (Budapest); özv. *Kövér Jánosné* (Kassa); *Haitsch Ella*, dr. *Hortobágyi Tibor* (Cinkota); M. *Benes Anna* dr. *Keresztury Mária*, *Zentai Károly* dr., *Szokolovszky Béla* (Eger); dr. *Bálint Sándor* (Szeged); *Bellus M. Marietta* int. főnöknő, *Déry M. Everilda*, *Erdélyi Olga*.

1. Az intézet énekkara elénekelte a Hiszekegyet. Utána *Padányi-Frank Antal* dr. emelkedett szólásra, hogy a Kormányzó Úr Ö Főméltóságáról a következő szavakkal megemlékezzék: „Közgyűlésünk első megnyilatkozása az első magyar embernek szóljon. Március 1-én ünnepeltük a Kormányzó Úr Ö Főméltósága országlásának huszadik évfordulóját. Vitéz nagybányai Horthy Miklós 20 éve megtestesítője a magyar gondolatnak, a magyar érzésnek, a magyar akarásnak. Húsz éve sugározza az önmagunkban való

bizalmat, a jobb magyar-jövőben való hitet. Ez a kegyeletmozgató hit a Felvidék egyrészen és a Kárpátaljának visszatérésével egyrészt már megvalósult, másrészt a jövőben lesz valósággá. Javaslom, hogy országépítő Kormányzó Urunkat hódoló távirattal üdvözljük." — A távirat szövege: „Kormányzó Ur Ő Főméltóságának. — Budapest. — A Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesülete hódoló tisztelettel köszönti Főméltóságodat Jászberény városából, XXX. közgyűlése alkalmából és hálattal szívvel gondol Kormányzó Ur szülőfalujának közelében a magyarok istenére, hogy megpróbáltatásunk legszomorúbb idejében nemzetünk élére állította a fővezért, aki húsz éve kormányozza nagy bölcseséggel országát és népét. — Padányi-Frank Antal dr. elnök s. k. — Mesterházy Jenő főtitkár s. k.”

2. Padányi-Frank Antal dr. elnöki megnyitója következett: *Mennyiben szolgálja a liceum a tanítóképzést?* címen.

3. Üdvözlések. Elnök őszinte tisztelettel és szeretettel üdvözlöi a V. K. Minisztérium képviselőjében megjelent Dobossy Elek tanítóképző-intézeti igazgatót; Jászberény megyei város polgármesterének, dr. Friedvalszky Ferenc kormányfőtanácsosnak helyetteseként megjelent dr. Pénzes Sándor városi főügyészt; a város katolikus híveinek egyházi fejét, a róm. kat. lelkek plébánosát dr. Kele István pápai prelátus, főesperes apátplébánost; Halasy Miklós ref. lelkipásztort; vitéz Császár Dezső ezredest, az áll. méntelep parancsnokát; vitéz Huszka László alezredest, a József nádor 2. honv. gyalogezred III. zászlóalja parancsnokát, ü. o. főnökünk testvérbátyját; Szemcsár Péter ferencrendi házfőnököt; Ivánfi János gim. igazgatót, az Orsz. Középisk. Tanáregyesület és a Kat. Tanáregyesület képviselőjében; Szentgyörgyvári Lajost, a mezőgazdasági szakiskola igazgatóját; Bándi József polg. isk. igazgatót; Csiky Gusztáv kir. közjegyzőt; Váradi József iparisk. igazgatót; Ring Károly körzeti iskolafelügyelő igazgató-tanítót; Szentiványi Béla körzeti iskolafelügyelő r. k. isk. igazgatót; Kis Károly igazgató-tanító és a bölcs vezetésük alatt álló tantestületeket; Kopácsy Béla állomásfőnök urat; valamint az összes megjelent vendégeket és kártársakat.

Távolmaradtak hivatali elfoglaltságuk miatt, de szíves szeretettel üdvözlöi a közgyűlést, s annak munkájára Isten áldását kéri: dr. Urbán Gáspár Szolnok vm. főispánja, dr. Alexander Imre alispán, Kiss József, a debreceni tanker. kir. főigazgatója és dr. Jakab László kir. tanfelügyelő. Az Orsz. Ev. Tanáregyesület és Horvay Ede tiszteleti tag táviratban köszöntik a közgyűlést.

Javasolja, hogy a közgyűlés táviratban üdvözlje Hóman Bálint v. k. minisztert, dr. Kósa Kálmán min. oszt. főnököt és dr. Huszka János min. tanácsos ü. o. főnököt. Mesterházy Jenő főtitkár a táviratok szövegét felolvassa: „Nagyméltóságú Hóman Bálint miniszter úrnak. Budapest. — A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete mély hódolattal köszönti Nagyméltóságodat Jászberény városából XXX. közgyűlése alkalmából. — Padányi-Frank Antal s. k. elnök, Mesterházy Jenő s. k. főtitkár.”

„Méltóságos Kósa Kálmán Osztályfőnök úrnak Budapest. Közoktatásügyi Minisztérium. — A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete hűséges ragaszkodással köszönti Méltóságodat Jászberény városából XXX. közgyűlése alkalmából. — Padányi-Frank Antal s. k. elnök, Mesterházy Jenő s. k. főtitkár.”

„Méltóságos Huszka János min. tanácsos úrnak. Budapest, Közoktatásügyi Minisztérium. — A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete szeretettel köszönti Méltóságodat Jászberény városából XXX. közgyű-

lése alkalmából. — Padányi-Frank Antal s. k. elnök, Mesterházy Jenő s. k. főtitkár."

A közgyűlés az üdvözlő táviratokat örömmel jóváhagyja.

4. A közgyűlést köszöntik:

Dobossy Elek igazgató a v. k. m. pedagógiai főosztályának főnöke, dr. Kósa Kálmán és ü. o. főnöke, dr. Huszka János nevében. Dr. Huszka János ü. o. főnök őszinte sajnálatát tolmácsolja, amiért hivatali elfoglaltsága miatt ezen a közgyűlésen nem vehet részt. Meleg szeretettel, őszinte tisztelettel köszönti a közgyűlést. A mai nehéz történeti időkben is és mindenkor helyt állanak a tanítóképző-intézeti tanárok kötelességeik hűséges teljesítésében. Kívánja, hogy ezekben a súlyos időkben is sikerüljön olyan tanítókat nevelni, akik állandó értékeket képviselnek. Ehhez a munkához kéri Isten áldását!

Dr. Pénzes Sándor városi főügyész a város képviselőjében üdvözlí a közgyűlést. Kitérítésnek tekinti, hogy a város hivatalos képviselőjében jelenhetett meg ezen az ünnepélyes ülésen. Köszöni az Egyesület elnökének a város közönségéhez intézett üdvözlését. Mély tisztelettel és nagyra-becsüléssel üdvözlí a tanítóképzés kiváló személyiségeit. A jászberényi tanítóképző a magyar élniakarásnak bizonyítéka. Azokban az időkben épült, amikor a nemzet a csapások alatt porig le volt sujtva. Külseje és belseje arra a kiváló férfira emlékeztet, akinek létét köszönheti: gr. Apponyi Albertre. Ez az ember külsőleg is lenyűgöző, tiszteletet parancsoló, lelkiileg vallásos, hazafias és minden kultúráért lelkesedő személyiség volt. Nem volt nálánál őszintébb, igazabb barátja a tanítóságnak, tanárságnak. Ez az intézet nemes vonalaival, méltóságteljes homlokzatával ennek a nagy embernek külsejét tükrözi, benső munkájában pedig nagy lelki kincseit, nagy szellemét tette uralkodóvá. Ezekkel a szavakkal a tanári karról, s annak igazgatójáról tesz vallomást. Ők, s intézetük a városnak féltetten őrzött kultúrkincsei, értékei, mert minden vallásos, hazafias, közéleti megmozdulásban az élen járnak, a munkában derekasan részt vesznek, mindenkor készségesen vállalnak feladatokat. Az igazgató példásan vezeti az intézetet, de ezenkívül magas tudományos munkásságot folytat, a népművelésnek is elnöke. A népművelés terén jelentős küldetést tölt be az intézet. Erre szükség is van, mert a jászok írás-olvasás tudása sajnálatosan hiányos volt. Ezt a kérdést annak idején már *Balázs Béla* tanügyi főtanácsos ki-munkálta és a városnak sokszor szemére vetette. A nép életmódja, és a régebbi századok harcos, háborús viszonyosságai adják magyarázatát ennek a helyzetnek. De ma már javult ennek a vidéknek analfabéta-statisztikája, s ebben az intézet munkájáé a főérdem. Ennek az iskolának kiváló tanárai, Blénessy János, Berzáty László, Fiala Endre, Szemes Gábor, nem elég-szenek meg a kötelességszerű tanári munkával; tudományos téren és a népművelés terén is buzgólkodnak. Örömmel ragadja meg ezt az alkalmat, hogy a város háláját velük szemben kifejezhesse. A tanári kar példás magatartása kihat a növendékekre is, akik szintén készségesen dolgoznak minden társadalmi mozgalomban. Kitérítés az intézetre és a városra nézve, hogy a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete itt tartja XXX. közgyűlését. Kívánja, hogy Isten áldja meg a tanítóképzés nagyérdemű munkásait, mert kezükben nagyfontosságú munka van: a jövődő tanítónemzedék felnevelése.

Padányi-Frank Antal dr. köszöni a szíves üdvözlést. Elégtétellel hallgattuk ennek a nagymultú vidéki városnak véleményét a tanítóképzésről. Megnyugvással vehetjük tudomásul, mily nagyjelentőségű feladatot tölthet

be egy városban s a környék életében a tanítóképző. Kéri a főügyész urat, emelje fel szavát, ahol csak tudja, a tanítóság érdekében is.

Dr. Kele István pápai prelátus üdvözlí a magyar népnevelés és népoktatás munkásainak képzésére hivatott tudós, jeles tanárok együttesét. Messzi vidékről jöttek, összegyűltek ebben az intézetben, melyre büszke a város. A közgyűlés alkalmából idézi az intézet alkotóinak, gr. Apponyi Albertnek és gr. Klebelsberg Kunónak emlékét, s kívánja, hogy ezeknek a nagy férfiaknak szellemében tanácskozzanak. Ezen a közgyűlésen a tanítóképzés égető kérdéseit vitatják meg, eszméket termelnek a jövő tanítóképzés alapjához. Isten áldja meg munkásságukat, tegye lehetővé, hogy munkájuk, minden szavuk, határozatuk a tanítóképzés színvonalának és vele a népnevelésnek emelésére szolgáljon, mert ezzel a magyar jövő építéséhez járulnak hozzá.

Padányi-Frank Antal dr. örömmel hallgatta az üdvözlést, főként, mert papi ember szájából hangzott el. A pap és tanító közös munkája az eredményes népnevelés feltétele.

Ivánfi János gim. igazgató köszöni az elnök üdvözlő szavait. Az Orsz. Középisk. Tanáregy. és a Kat. Középisk. Tanáregyesület, valamint Jászberény gimnáziuma nevében köszönti a közgyűlést. Tanácskozásaira, minden munkájukra Isten áldását kéri.

Bándy József polg. isk. igazgató őszinte tisztelettel és kartársi együttérzéssel köszönti a közgyűlést. Nagy esemény Jászberény életében ez a közgyűlés. A polg. iskolai tanári testületnek öröme ez elsősorban, mert úgy érzi, ez a két testület áll egymáshoz a legközelebb. A főiskola növendékei jórészt a tanítóképzőkből kerülnek ki, s a képzőintézeti tanárok nagytöbbsége is együttall okl. polg. isk. tanár. Mindenkor büszkén, rokonl érzéssel tekint a polg. isk. tanárság a képzőintézeti tanárookra. Isten áldja meg, tegye munkájukat gyümölcsözővé.

Padányi-Frank Antal dr. a hozzászólást megköszönve örömmel állapította meg, hogy a tanítóképző-intézeti tanárság lelkében is melegen él mind a gimnáziumi, mind a polg. iskolai tanárok irányában az összetartozás érzése.

Szentiványi Béla igazgató a jászberényi r. k. népiskola tantestületének köszönetét fejezi ki az üdvözlésért. Igaz öröme, hogy a jász fővárosban köszöntheti a közgyűlést. Kedves alkalom ez a tanítóság számára régi diák-emlékek felújítására. Közös elvekkel, közös eszmékkel indították őket utnak. Ezek a szívükbe oltott eszmék: a hivatásszeretet, gyermekismeret, komoly felkészültség köteleessége lelkükben még ma is él. Ezekért a lelki kincsekért gyermeki hálával mond köszönetet. Kívánja, hogy a tanítóképzés minden munkását Isten áldása kísérje.

Ring Károly igazgató az áll. népiskolák nevében örömmel és büszkeséggel köszönti a közgyűlést. A tanítóság igyekszik az életben megvalósítani a tanáraiktól hallott és tapasztalt értékes nevelői elveket. Igyekeznek ezeket a nevelői eszméket átlátnálni a rájuk bízott gyermeki lelkekbe. A tanítóképző-intézeti tanárságot a tanítósághoz fűzi a legszorosabb kapcsolat, hiszen a tanítók fiai a képzőknek. A családapa legnagyobb boldogsága, ha munkájának, fáradozásainak gyermekeiben hálás viszonzását tapasztalhatja. Ezzel a gyermeki hálával jött ide ő is, hogy Isten áldását kívánja az Egyesület munkájára.

Padányi-Frank Antal dr. szeretettel köszöni a meleg szavakat. A tanárság is törekszik, hogy ezeket a kedves kapcsolatokat tovább ápolja.

5. Móczár Miklós tan. képző-int. igazgató, tanügyi főtanácsos tar-

totta meg előadását *Az iskola és a tájegység kölcsönös hatása egymásra* címen.

Az értékes előadásért az elnök mondott meleg köszönetet. Egy-egy ilyen előadás ablak, amin keresztül be lehet tekinteni egy intézet munkájába. A jászberényi intézet mintaszerű munkát végzett. Megmutatta, hogyan kell élnie egy intézetnek a maga természetes környezetében.

6. Rövid szünet után Blénessy János ismertette Jászberény város történetét és nevezetességeit.

Padányi-Frank Antal dr. köszöntében rámutatott arra az értékre, hogyan lehet rövid idő alatt sokat mondani. Népiskolai szempontból kitűnő példa ez az előadás arra, hogyan kell feldolgoznunk szülőföldünk történetét.

7. Mesterházy Jenő olvasta fel főtítkári jelentését. — Az elnök megköszönve a kimerítő főtítkári jelentést, kiemelte, hogy az Egyesület a tagok anyagi érdekeiért is küzd, most különösen arra törekszik, hogy a nevelőtanárok helyzetén történjen könnyítés.

8. Frigyes Béla pénztáros felolvassa a pénztár állapotáról szóló jelentést és bemutatja a következő évi költségvetés tervét.

Árpássy Gyula felolvassa a számvizsgáló bizottság jelentését.

Ennek meghallgatása után a közgyűlés köszönetét fejezte ki a pénztárosnak fáradtságos és felelősségteljes munkájáért s számára a felmentést megadja.

9. A közgyűlés a választmány javaslatát magáévá téve, úgy határoz, hogy 1941-ben a közgyűlést Budapesten tartja, tekintettel arra, hogy az tisztújító közgyűlés lesz. — Indítvány nem érkezett.

10. A közgyűlés befejeztével az elnök szívből jövő köszönetet mond Móczár Miklós igazgatónak és tanártestületének a közgyűlés gondos előkészítéséért és a meleg fogadásért. Büszkének lehetnek intézetükre. Ez az iskola úttörő munkát végez és utat mutat a tanítóképzés számára.

A közgyűlés a Himnusz eléneklésével ért véget.

K. m. f. Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök, Erdélyi Olga s. k. titkár.

I R O D A L O M.

Boda István: *A személyi magasrendűség kibontakozása.* Új élet felé: tanulmánysorozat, 1. szám. 34 l. „Studium” főbizománya, Budapest.

A nevelőt közvetlenül érdekli minden olyan tanulmány, amelyben az egyéni kedvező tulajdonságok minél teljesebb kibontakozásának feltételeiről van szó; a nevelő éppen ennek a szolgálatára hivatott. Az ismeretetésre kerülő tanulmány „olyan végső lelki határozományokra” mutat rá, amelyek minden normális ember számára megalapozzák a magasrendűvé fejlődésnek a lehetőségeit. Szakít azzal a tanítással, amely szerint az alacsony- és magasrendűség síkja át nem hidalható. A szerző a magasabbrendű személyiség síkjára való emelkedésnek természetes, „biopszichés” alapon való tudományos értelmezését nyújtja. Ebben egyik főproblémának a személyiségtani és típus-tani lélektani vizsgálódást látja nevelői szempontból. A magasrendű fejlődés végső életet-lelki csíráit a lélektan területén kutatja. A fejlődést jelentő kibontakozás menetét a nevelőnek kell irányítania, akinek a magasrendűség jegyével az „egyénefeletti” síkokra való emelkedést kell tekintenie. Az egyik legértékesebb életet alap a

magasrendűség számára a kedélyi alapok. A kulturális életben növekedő ember lelki szempontból egészséges emberré csak az embernek megfelelő magasabb szinten válhatik. Az egyszerű önmagunk fölé emelkedésnek feltetele, hogy lehetően harmonikus életet éljünk.

A magasrendű fejlődés természetes útján különböző tényezők legkülönbözőbb összejátszása szükséges a kibontakozáshoz. De a legjelentősebb probléma az akadályok problémája: miként lehetséges, hogy „a fejlődés csírái nem juthatnak szabad kibontakozásra”, tehát az a kérdés: hogyan lehetne, illetve kellene az embert felszabadítanunk a természettől magasra irányzott fejlődésének értelemellenesen emelt akadályai alól. Itt különböző nevelői fogások érvényesülnek. Kétségtelenül nem minden fajtájú és típusú ember alkalmas egyenlőképpen a magasrendű fejlődések útjainak végigjárására, csak az, akiben erős fogékonyság és erős impulzusok, vágyak, törekvések nem kevésbé erős önuralommal magasabb összhang fokára jutnak. A legfejlettebb a legautonómabb ember, akinek a „számára minden helyzetben ideálisan csak *egyetlen* út áll nyitva, csak *egyetlen* választás lehetősége kínálkozik”.

A tanulmány összefoglalásul és kiegészítésül „az eredményes személyiség-befolyásnak néhány alapelvét” sorolja fel (30. l.). Kár, hogy ez a bennünket közlelő érdeklő fejezet nem rendszeres, teljesen vázlatos. Befejezésül hangsúlyozza a szerző, hogy minden egyes „egyéni lélek számára *természetes* utak nyílnak az élet alacsonyrendűségétől a személyi magasrendűség legtávolibb csúcsai felé.” A tanulmány bőségesen ad velős meghatározásokat, lélektani alapon, a neveléstudomány számára is hasznosítható kérdésekről, így pl. amikor a tipológiai szemléletek feladatairól szól.

Dr. Juhász Béla.

Karácsony Sándor: *A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja.* Budapest, 1939., 300 lap. Exodus kiadás.

Karácsony Sándor fenti munkája 3, különböző időben készült, bár más-más tárgyú, mégis szervesen összefüggő tanulmány közös keretbe való foglalása. Az első tanulmány „*A magyar alsónéposztály lelki alkata és a népiskolai reform*” címen 1922-ben látott első ízben napvilágot. 18 év távlatában is sok tekintetben időszerű ez a tanulmány, mely a magyar nép legalsó, számban legnagyobb néprétegének lelkialkatával foglalkozva, részletesen megrajzolja annak fizikai, érzelmi, értelmi, akarati és hitvilágát, egyéni és társadalmi életét, minden szépítés nélkül, a maga valójában. E részletes és számtalan érdekes példával aláfestett lelki alkatot egybeveti a XVI—XVII. századforduló magyarjának társas-lelki életével s azt a szomorú következtetést vonja le az összehasonlításból, hogy népünk legalsó rétegének kultúrája megkövesedett a XVI—XVII. sz. fordulóján s bár átélte az azután következő századokat egészen a mai napig, de tevékeny részt nem vett benne többé. („Az Adhortatio mulierum akármelyik mai lakodalomban is elhangozhatnék... s egy-egy vásáron vett verses krónika hangjában, szerkezetében nem lépi túl Apollóniusz históriáját.”) Szerzőnk azt kívánja a népoktatástól, hogy derítse ki a visszamaradás okát s a jelenleg (1922-ben, sőt ma is) kimutatható anachronizmust szüntesse meg. Felveti a kérdést, lehetséges-e, szükséges-e áthidalni a XVII. és XX. sz. között lévő nagy szakadékot? A kérdés első részének taglalása során sok-sok akadályt sorol ugyan fel, de végül is megállapítja, hogy lehetséges, mert az alsóbb néposztály lelki alkata nem zárja azt ki, mivel „az anarchisztikus jelleg csak történelmi jelenség, a léleknek formája csupán, nem lényege, tehát tovább is formálható elem.” Mindezek figyelembevételével

a népiskola feladata: végrehajtani az átformálásnak azt a folyamatát, melyet szerencsésebb körülmények között maga megtehetett volna az alsóbb néposztály. Továbbiakban igen érdekesen fejtegeti a szükségesség kérdését, több helyen szembeszállva és vitázva „közvéleményünkkel”, majd az áthidaló törekvések szervezeti és módszerbeli nehézségeit sorakoztatja fel a népisk. reformmal kapcsolatban. Problémáját továbbvezetve kifejti annak történeti vonatkozásait, majd 2 pontban megszövegezve megállapítja, hogy míg a magyar partikuláris kollégiumok intézményei modern formában fel nem támadnak s a mai tudomány teljes egészében meg nem szől bennük a tanuló nyelvén, addig „akármilyen egyéb születik a népoktatásügyi reform körül, csak előmunkálat gyanánt fogadhatjuk”. Befejezésként a magyar pedagógiai irodalom átfogóbb műveit ismerteti kivonatossan az általa felvetett problémával kapcsolatban.

Második tanulmányát az első nyomán kelt visszhang, valamint a „gö-rögpótlós” gimnázium korszerű kiépítését szabályozó s egyben a 3 típusú középiskolát életrehívó 1924. évi XI. t. c.-kel kapcsolatos gondolatai hozták létre a szerzőnek. Ez a tanulmány: *A magyar középosztály lelki alkata és a középiskolai reform* címen jelent meg 1924-ben. Azóta már gyökeresen megváltozott középiskolánk szervezete (1934:XI. t. c.), időszerűtlenné vált a reálgimnázium s mégis nagy figyelmet érdemel ez a tanulmány, mert igen nagy körütekintéssel és éleslátással jellemzi az akkori (s azóta sem igen változott) magyar középosztályunk lelkialkatát. A végső eredményt itt sem valami rózsás színben látja a szerző s nem titkolja aggodalmát a felett, hogy középosztályunk vitális, társadalmi, kulturális életszínvonal, életigénylése nem sokkal több az alsó néposztályokénál. (Látszatra törekvő, anyagias, jelennek élő, szellemiségét nem hangoztató, vágyait mérsékelni alig tudó, társadalmi életében szétszór, szervezeten, rangkóróság, stb.) Súlyos megállapításait azzal enyhíti, hogy azok tömegekre s nem egyénekre vonatkoznak, nem nemzetgazdasági, hanem néplélektani vonatkozásuk. A baj okát abban látja, hogy a merev alsó néposztály és a korral haladó szofokrácia két malomköve között lévő középosztályunk kínoisan keresi és nem találja meg a helyét s nem tudja áthidalni a két szélső néposztály között lévő nagy távolságot, vagyis nem képes tulajdonképeni hivatását betölteni.

Harmadik s terjedelemben legnagyobb tanulmányának (*A magyar felső néposztály lelki alkata és az egyetemi reform*, 1938.) többek között az a körülmény kölcsönöz időszerűséget, hogy az egyetemi reformon kívül szó van benne a legújabb tanügyi reformokról is, mint pl. a gyakorlati irányú középiskoláról, az új középiskolai rendtartásról s az akadémiai jelleget nyert tanítóképzésről. Helyszűke miatt csak vázlatos ismertetésre szorítkozhatunk, bár nem lenne érdektelen a részletesebb ismertetés sem. Mint előbbi két tanulmányában, ebben is a címben jelzett néposztály (több helyen szofokráciának nevezi) lelki alkatának részletes vizsgálatából indul ki a szerző s a felső néposztály lelkiségét a lelki élet 3 nagy területének — az értelmi, érzelmi és akarati világnak megfelelően — külön-külön fejtegeti. *Közüoktatásügyi reformjaink magyar mérték alatti c.* nagyobb fejezetből ízelítőnek egy-két alcím: A szelekció és tehetségkutatás. Az ellenőrzés megszigorítása. A magyar tudományos rendszer. A magyar tanári rend. Majd a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi irányú középiskola bírálata után az 1936-ban kelt egyetemi reformmal foglalkozik bővebben kritikai alapon. Végül *A magyar észjárás társas-logikája c.* fejezetben filozófikus fejtegetései végeredményeképen megállapítja, hogy van magyar észjárás,

és pedig nemcsak tapasztalat, hanem a logika törvényei szerint is, „Valahányszor a maga kedvére nyilvánulhat a magyar észjárás, nyelvén, művészetében, társadalmában és „jussa” szerint, társaslogikai logismákban, tételekben és syllogismusokban: törvények érvényében manifesztálódik.”

Mindent egybevetve Karácsony munkája eredeti meglátásai, problémafelvető, kezelő és sajátosságosan egyéni ízű megoldásai, nagy áttekinthetősége, gördülékeny stílusa miatt bár kritikával, de egyben nagy haszonnal olvasható munka.

Tóth Gyula.

Buzás László: *A nevelő-tanár lélektana.* A nevelő személyiségének lélektani vizsgálata. Közlemények a szegedi Ferenc József-Tudományegyetem pedagógiai-lélektani Intézetéből. 35. szám. Szeged, 1939. 116 l.

I.

Az iskola munkájára nagy hatással van a mindenkori tanításterv. A jól felszerelt iskolaépület fontosságát sem tagadja senki. Elengedhetetlen kellék a növendékseregnek megfelelő tanszerrel való ellátása is. Mindezen felül azonban a nevelés sikerének legfőbb biztosítéka: a nevelő személyének az arravalósága. Az iskolába a nevelő lehel lelket; az iskola szellemét ő teremti.

Ez a belátás, úgy látszik, már nem elszigetelt jelenség többé, hanem egyre jobban tért hódít. Ennek egyik jele az a világszerte észlelhető valóság, hogy a nevelési mozgalmak középpontjában ma általában a tanítóképzés és tanárképzés újítása áll. Másik bizonyíték, hogy a neveléstudományi kutatás ma fokozottabban fordul a nevelő személye felé. Ez utóbbinak eredménye az a szinte áttekinthetetlen irodalom, ami a nevelő személyéről szól.

Az előttünk fekvő doktori értekezés szintén ezt a nagyhorderejű kérdést vizsgálja. Éppen ezért fokozott érdeklődésre tarthat számot.

Bevezetésben a szerző vázolja tárgyát, a feladatot és a módszert. A nevelő személyiség hivatásjellegzetességeit akarja megrajzolni. Evégből először megkeresi általában az emberi személyiség jegyeit, azután a nevelői hivatás központi sajátosságait. Nem egy sajátos iskolafaj nevelőjéről szól, hanem mindenrendű és rangú nevelőben kisebb-nagyobb fokban megvalósítandó jellegzetességeket ismertet.

Az I. fejezetben *a nevelő alapbeállítódását* keresi. (9—27 l.) Itt a nevelői pályaválasztás főbb indító okait kutatja. E végből 400 beszámolót dolgoz fel, amelyet középiskolai és polgáriiskolai férfi és női tanárjelöltektől kért, hogy adjanak feleletet arra a kérdésre, miért választották a tanári pályát élethivatásul. A válaszok 64 %-ában a nevelői hivatás különféle jegyei domborodtak ki, mint amilyenek az elhivatás érzése, gyermek-szeretet, a gyermek lelkiületének megismerési vágya, a gyermeki lélek iránnyításának vágya stb. A beszámolók alapján tehát a nevelő alapjellegzetességének az eszmékre és személyekre irányuló sajátos beállítódást tartja altruista céliránnyal.

A II. részben *a nevelő sajátos képességeit* kutatja. (28—66. l.) Ezeket a képességeket a nevelés fogalmából vezeti le. A nevelésben leglényegesebb jegynek azt tartja, hogy fejlesztő pszichés ráhatás, melynek célja a kibontakoztatás, főmotívuma pedig a segítés. A kibontakoztatásnak feltétele, hogy a nevelő higgyen a nevelő értékekben, higgyen a növendék fejleszthető voltában, továbbá legyen meg benne a hatni akarás ereje és a segítés készsége. A lelki ráhatást tekintve fontos, hogy kedvező legyen a kapcsolat

a nevelő és növendék között. Ennek legtermészetesebb alapjai a nevelőben a szeretet, az egyéniségbe való beleélés, a megértés képessége és a nevelői tapintat. A tanítás, mint a lelki ráhatás egyik módja, megkívánja a közlőképességet. A nevelőnek azonkívül nélkülözhetetlen tulajdonsága a vezető képesség is. Mindegyik tulajdonságot részletesen elemez.

A III. fejezet címe: *Nemi és korkülönbségek a nevelőknél.* (67—82. l.) Itt érdekes fejtegetéseket közöl a férfi és női tanerők jellegzetességeiről. A női lélek érzelmi gazdagsága és finomsága miatt a nő mindig közelebb áll a gyermekhez, mint a férfi. E lelki sajátosságainál fogva a nő a természet törvényei szerint született nevelő. Tanulságosak megjegyzései a nőigazgatóról, s a férfi és női tanerők együttes működéséről.

A korokról szólva a szerző az öregkor második szakaszát nevelésre nem tartja alkalmasnak, mert idősebb korban már hiányzik a neveléshez nélkülözhetetlen alkalmazkodó képessége. (Érdekes, hogy a nevelő alap-sajátosságai között ezt az alkalmazkodó képességet mégsem említi.)

A IV. részben a *nevelő-oktatói típusok* vázolója során (83—89. l.) az érzelmi típusúak között megkülönbözteti a növendékektől távolabb álló, hűvös egyéniséget és gyermeki lélekhez közel álló nevelőt. A képességtípusok: az anyagtanulásra törekvő empirikus tanár és a formális képzést előnyben részesítő kutató egyéniség.

Az V. fejezetben megrajzolja a *nevelő képét, ahogyan az a növendékek lelkében él.* (90—108.) Sok visszaemlékező sort idézve azt a tanulságot szűri le, hogy a növendékek kívánságai szerint legyen a tanárban érték és a növendékek érezzék, hogy nevelőjük lélekben is közel áll hozzájuk.

Nagy vonásokban kb. ezek az ebből a könyvből leszűrhető eredmények.

Gazdag irodalom felsorolása fejezi be az értekezést. Ez az irodalom majdnem teljesnek mondható. Ezúton hívjuk fel a szerző figyelmét Dr. Willi Schneider *Unterrichtsführung im gruppenunterrichtlichen Verfahren* c. Weimarban 1936-ban a Petersen által szerkesztett *Forschungen und Werke zur Erziehungswissenschaft* 23. köteteként megjelent könyvre. Ebben empirikus módszerrel írja le felvett jegyzőkönyvek alapján a nevelő munkáját a maga valóságos lefolyásában és magyarázatokat fűz a nevelői magatartásokhoz. Ez a munka a leíró módszerű neveléstudományi munkák egyik sikerült példája és új eljárással kutatja, hogy milyen szerepet tölt be a nevelő személye az iskolában.

A szerző deduktív módon, a nevelés fogalmából vezeti le a nevelő jellegzetes sajátosságait. Kiindulópontul Várkonyi professzor nevelésfogalmát veszi, amely szerint a nevelés leglényegesebb jegye a pszichés ráhatás, melynek célja a kibontakoztatás, főmotívuma pedig a segítés. Természetes, hogy a belőle vonható következtetések magunkévá tétele azon múlik, elfogadjuk-e az alap-meghatározást. Messze vezetne most e nevelés-fogalom taglalása. Csak azt kívánjuk leszögezni, hogy ennek a deduktív eljárásnak is az a hátránya, hogy egyetemes elismerés igényével nem léphet fel, mert a következtetéseket csak azok fogadhatják el egészen, akik az alapul vett nevelés-fogalom helyességét elismerik.

Ez a deduktív módszer különben is csak a II. fejezetben jut teljes egészében érvényre. Az I. fejezet pl. sajátos vegyülete a deduktív és induktív eljárásnak. Itt u. i. a szerző a nevelői pályaválasztás indító okait keresi. E végből beszámolókat dolgoz fel, de ezeket a már eleve felállított Boda-féle személyiség kategóriákba szorítja. A többi kérdésekben pedig a lélektani vizsgálat induktív útját követi.

Nagy előnye a munkának, hogy figyelembeveszi és felhasználja a nevelő személyével foglalkozó irodalom eddigi eredményeit. Az áttekinthető-

séget és a könnyebb megértést szolgálja, hogy a fejtegetések lényegét mindenütt dült betűvel találjuk és hogy a szerző minden fejezet végén összefoglalja a kifejtetteket. Ezzel szemben hibául rójuk fel, hogy rengeteg idegen szakkifejezést használ (pszichés ráhatás, lelki kontaktus, konstitúció, dinamikus energetikai sajátosság, temperamentum, karakter, emóció stb.). Ezek mindegyike megfelelő magyar szóval helyettesíthető. Amennyiben nem, akkor szépen induló nyelvvédő mozgalmunkban éppen a szakirodalom feladata, hogy az idegenből étültetett kifejezéseket találó magyar elnevezéssel pótolja. Úgy tűnik, hogy a külföldi neveléslélektani kutatások eredményeit itthon ismertető *Várkonyi-* és *Boda-féle* irány előszeretettel ragaszkodik az idegen szakkifejezésekhez.

E megjegyzések nem akarják lerontani ennek az értekezésnek értékét. Ellenkezőleg, csak a komoly munkának kijáró bírálat hangján elismerik, hogy a magyar nevelésügyi irodalomban eddig ez az értekezés dolgozta fel legteljesebben a nevelő-tanár lélektanát.

Jankovits Miklós dr.

II.

A szegedi Ferenc József-Tudományegyetem pedagógiai-lélektani intézet 35. számú kiadványában Búzás László a nevelő-személyiség lélektani vizsgálatainak eredményeiről értekezik. Tanulmánya a nevelő-oktató lelki arculatának a sikerült képmása. Biztos kézzel választja szét a nevelő-személyiségnek azokat a lelki-szerkezetbeli sajátságait, amelyek elkülönítik őt egyéb hivatásbeli jellegzetességektől. A személyiséglélektan álláspontjáról elsőnek a lelki megnyilvánulásokat magabazáró személyiségfogalmat fejt ki. A személyiségjegyek és a hivatás egymással szoros kapcsolatban van. A hivatás ugyanis nemcsak az ember életvezetését határozza meg, de természetsszerűleg lelki-szerkezeti eltolódásokkal is jár.

A szerző 400 közép- és főiskolai hallgatótól kapott feleletet dolgoz fel abból a célból, hogy megállapíthassa: milyen motívumok döntenek el a nevelő-oktatói pályára való lépést. Eredmény: 1. A vizsgálati személyek 20%-a külső körülmények hatására lesz nevelővé (protekcio lehetősége, állástalan-ságtól való félelem, kenyérkereset stb.); 2. 16% tudományos érdeklődés-, tanítási- és közlésvágytól indítatva; 3. 64% „nevelői” alaplelkületből belső ösztönzésre (pedagógiai hajlam, gyermekszeretet, a tanítás, nevelés vágya, tökéletesíteni törekvés).

Sokoldalú és finom elemzéssel bontja szét a nevelés fogalmából kiindulva a nevelő-személyiség „hivatásjellegzetességeit”. Ezek sorrendben a következők: A) a nevelő éthosza, amelynek megnyilvánulási formája az értékgazdagság, értékhit. A nagy pedagógusokban, — mint Pestalozzi, Comenius, — az értékhit különösen fejlett volt. Értékkérzületet más beállítódású ember nem fejleszthet növendékeiben. — Nem hiányozhat azonban az igazi nevelőből a növendék fejleszthetőségébe vetett optimista hit, továbbá a hatni akarás és segítőkészség. Az utóbbi meg akarja ismertetni a fejlődő emberrel a felismert eszmét. A nevelő éthosz érzületének alapélménye a szeretet, amely a lélek alakítására, fejlesztésére törekszik. Nélküle nevelés el sem gondolható. — B) A nevelő és növendéke között legyen meg a kíváncsi lelki kapcsolat. A nevelőhatás eredményessége lelki alapok megteremtése híján nem következhetik be. Természetes eszközei: a nevelői szeretet, az egyéniségbe való beleélés és megértés képessége, valamint a pedagógiai tapintat. — C) Közléleképesség. Ne legyen a tanító szónok, de ne hiányozzék a fejlett szóbeli előadóképessége. Az értékeket megrostálva úgy kell közölnie, hogy az a közvetlenség érzésével hasson a gyerekre. Nagy tapintatot kíván az ismeretek, értékek átadására alkalmas pillanat

intuitív kiválasztása. — D) Vezetőképeség: az egyéniségből áramló titokzatos erő s mint ilyen a gyermeki lélek helyes irányú fejlődését és kibontakozását biztosítja. Született képesség, amit az is bizonyít, hogy sokszor kiváló szaktudás birtokában lévő nevelők az osztály előtt nem tudnak érvényesülni, eredményes munkát felmutatni. Megtalálható benne: az önuralom, belső fegyelmezettség, határozottság, következetesség stb. Hiánya különösen a csoport-, gazdasági-munka, kísérletek végzése stb. közben figyelhető meg szembetűnően (állandó fegyelmezés). A született nevelőt jellemzi, hogy külső eszközök nélkül tart fegyelmet, amelynek eszközei lehetnek: az órákra való alapos készülés, élénk előadás stb.

Búzás László értekezésének III. részében a nevelők nemi és korkülönbségi jellegzetességeivel foglalkozik. Fejtegetésének végső következtetései: a férfi inkább egyénibb, tárgyi-elméleti beállítódású s inkább alkotó lény szemben a nővel, aki inkább típus-lény, személyi-gyakorlati beállítódású és befogadó (receptív) természetű.

A női lélek közelebb áll a gyermekhez, mert gazdag érzelmi élete szinte természetből fogva nevelésre van beállítva. A nő könnyebben utat talál a gyermeki lélekhez. A férfi sokszor csak az elvek és elméletek útvesztőjében tévelyeg. A nő a tapasztalatra épít s nem torpan vissza akkor sem, ha eljárásai nyomán nem fakad siker.

A mű többi része is igen érdekes, sok eredeti szempontot és értékelést tartalmaz.

Búzás László értekezését valamennyi nevelő érdeklődéssel olvashatja, mert sok olyan — a tanítás közben fölbukkanó — rejtett hibára mutat rá, amelyet többnyire figyelemre sem méltatnak. Pedig e műben közölt számos önvallomás is arra figyelmeztet, hogy a tanítónak minden szavára, mozdulatára vigyáznia kell, mert soha nem tudhatja, melyik meggondolatlan kifejezése vagy cselekvése zúzza össze tanítványai lelkében a személye vagy értékek iránt kifejlődött hitet, bizalmat és szeretetet. Ezen alapbeállítódások hiányában pedig minden nevelő-fejlesztő-tanító törekvés hatástalanul pattan vissza növendékeinek a lelkéről.

Dr. Tóth Béla Zoltán.

Evva Leona: *Az olvasás és írás tanítása a népiskolák I. osztályában.* Vezérkönyv tanítók számára. A szerző kiadása. Első Kecskeméti Hirlapkiadó és Nyomda Rt. 1940. — 104 l.

Az új írás hívei egyre szaporodnak. Ennek kísérő jelensége, hogy az olvasás-írás vezérkönyvirodalma rövid hónapok leforgása alatt ugrásszerűen bővült. Öröndetes tény. Elhivatott tanítói lelkek formálják, kristályosítják az új írás módszerét. Hozzáadják jónak vélt, százszor kipróbált elgondolásait, ötleteiket, értékes tapasztalataikat, melyek e könyvek megjelenése nélkül talán örökké rejtve maradnának. Egy-egy hivatásszerető tanítói lélek táruul ki előttünk s rajta keresztül tisztultan látjuk, hogy mit kell tennünk, merre kell haladnunk, hogy mindkét irányú célkitűzéseinket botorkálás nélkül elérhessük s biztosan valóra válthassuk.

Evva Leona, rimamurányi társulati tanítónő könyvével kitarja iskolája ajtaját. Gyermekarcok mosolya sugárzik felénk. Érezzük a szeretet melegét, mely a szelíd szeptemberi napsugárral együtt belopódzik a kicsiny szívekbe, s átsegít minden akadályon, apró veszélyen. Jól látja, hogy ezekben az apró akadályokban botlik meg a legtöbb kartárs is. Serény kezekkel ezeket a köveket igyekszik félrerakni. Mint mondja: „olyan segítőeszközt óhajtok az I. osztály tanítójának kezébe adni, amely minden fontosabb lépéshez útbaigazítást nyújt, és e tárgy tanításánál minden nehézséget és kételyt eloszlat”. S figyelme nemcsak az új (szerinte Luttor-féle),

hanem a *régi* (kaligrafikus) írás tanításának legkisebb mozzanatára is kiterjed.

Nem keres új utakat, de a megkezdett ösvényen való haladást biztosabbá, könnyebbé, élvezetesebbé teszi. A *Bevezetésben* közölt módszertani elvei közül figyelemreméltó az a törekvés, hogy a betűk tanítását olyan tárgyak nevével kezdjék, melyeket a gyermekek le is tudnak rajzolni. Ehhez az elvhez, néhol kissé erőltetve ugyan, de hű marad. Pl: kenyér rajza = ad; tányér rajza = íz, máskor lé; mutató kéz rajza = ez; stb.

A tanítási anyag felosztására, a haladásra részletes utasítást ad, sőt külön teljes tananyagbeosztást közöl a *Gyermekvilág* c. ábécés könyvhöz. A tanítandó anyagot, számolva a valósággal, nem heti 8 órára, hanem 6 napra osztja fel, és egy-egy óra tagolását is a gyermek érdeklődésének megfelelően állapítja meg különös tekintettel az iskolai év első két hónapjára.

A tanító munkájának valódi értékét elsősorban nevelői tevékenysége szabja meg. Az első osztály vezetője előtt számtalan lehetőség, alkalom nyílik, hogy olvasás- és írástanítás közben nevelői rátermettségének tanújelét adja. Evva Leona vezérkönyve az első oz olvasás-írási vezérkönyvek közül, mely kísérletet tesz arra, hogy az egyes órákat jól megválasztott nevelői célok szolgálatába állítsa a nélkül, hogy a tárgyi ismeretek a legkevésbé is háttérbe szorulnának.

A koncentráció elvének minél többirányú alkalmazására felsorolja a kapcsolási lehetőségeket a népiskola többi tárgyaival. A megértés és elmélyítés céljait szolgáló szemléltető és gyakorló eszközök nélkülözhetetlenebbjeit szintén felöleli könyvének általános részében. Helytálló megállapítása, hogy különféle eszközök mellett „nülkülözhetetlenek a tanító egyszerű rajzai, melyekkel a betűk forrását gyermekei előtt a táblára vázolja”.

A tanulók felszerelésének részletezése közben, takarékosági szempontból, aggályunk támadhat, hogy az írási előgyakorlatok csomagoló papíron való végeztetése néhol leküzdhetetlen akadályt jelenthet. Ugyanígy a különféle írólapok, füzetek, tollhegyek, színes ceruzák is csak a tehetősebb iskolakörzetekben működő kartársak tetszését nyerik meg. Természetes, hogy e felsorolás csak irányításul szolgál s közüle a helyi viszonyoknak legmegfelelőbbeket szerezte be a tanító.

A könyvecske további részét gondosan összeállított *tananyagbeosztás*, majd több mint 50 oldalon *részletes óratervek* teszik. Felölelik a hangoztatási és írási előgyakorlatok 5 heti teljes anyagát, mely idő alatt megismerik az összes hangokat, nyomtatott betűket, ezek írását, két-, három- és négyhangú szók olvasását és írását. Azonkívül az ábécéskönyv használatba vételekor a tulajdonképpeni betűismertetés első hetét alapos gondallal összeállított tervezetek, illetőleg vázlatok formájában.

A további haladás érdekében *Fontosabb útmutatások* cím alatt megszívlelendő tanácsokat ad. Egy óra menetét a következőkben foglalja össze: „1. Az otthonra feladott írás átnézése. 2. Az előző órán tárgyalt olvasás számonkérése. 3. Az új anyag ismertetése, olvasás gyakorlása. 4. Az írás gyakorlása. 5. Házi feladat kijelölése.” Részletezi, bámulatos körültekintéssel, az óra egyes részeiben a tanító eljárását. Nem feledkezik meg a könyvlap fordítási módjának tárgyalásáról sem. A helyesírás tanítása is játékos, ötletes formában történik. (A kötőjel padocská, melyen megpihenünk. A hosszú és a rövid magánhangzók érzékeltetésére hegedűt vesz igénybe, stb.)

Áttér ezután a *kétjegyű mássalhangzók* tanítására, majd a nagy-

betűk ismertetésére, mikor is elvezeti gyermekeit Betűországba, hol a gyermeki képzelet szabadon kalandozhat az óriás-betűk mesevilágában.

Végül mintát ad az *olvasmányok feldolgozására* és versek beemlézésére, valamint a folyamatos írásra való áttérés nehézségeinek áthidalására. Az olvasmánytárgyalás közötti módszeréhez szó férhet ugyan, de e könyvecskében, melyben egy lelkes, hivatásszerető tanítónő önmagát adja, minden kritika nélkül megállja a helyét. A szerző minden igyekezete arra irányul, hogy gyermekei kivétel nélkül *jól* megtanuljanak olvasni és írni, lelkükben szebbek, jobbak, gazdagabbak legyenek. Ezt pedig láthatólag sikerül elérnie.

Azzal az érzéssel tehetjük le e könyvet, hogy egy hivatása igazi tudatában levő, a gyermekek szeretetétől áthatott tanítói lelket ismertünk meg, ki gazdag tapasztalatait, tudása legjavát bocsájtotta azok rendelkezésére, kik a népiskola első osztályában a lélekvirágok ápolására hivatnak el s biztos támasz után áhítoznak. E könyvben a segítséget megtalálják!

Vágó Elemér.

Dr. Takács Gyula: *A népiskola igazgatása.* Gyakorlati útmutató tanítók, igazgatók, gondnokságok és iskolaszékek számára, határidő naplóval és jogszabálygyűjteménnyel. „Unio” könyvnyomda, Komárom, 1939.

Szerző az előszóban rámutat arra, hogy könyve összeállításával egy évtizednél hosszabb gyakorlat alapján eredményesebbé és könnyebbé akarja tenni a tanító és iskola nevelő és oktató munkáját. Könnyebbé a pontosan összeállított határidő naplóval, eredményesebbé azáltal, hogy az igazgató, teendőinek könnyebb elintézésével, több időt fordíthat a nevelői és oktató munka végzésére. A bevezetés röviden rámutat az összeállítás vezető szempontjaira s utbaigazítást ad az ügyiratok pontos és szabályos megszerkesztésére. A határidő-napló ábécé sorrendben csoportosítja az időrendben belül az elintézendőket. Csoportosítja a határidős ügyeket intézőik szerint is, majd a határidős ügyek intézésére tér át. Ebben a részben röviden ismerteti a teendőket, mindegyiket kiegészítve az idevonatkozó rendeletek legfontosabb intézkedéseinek idézetével. Annyira nagy körültekintéssel állította össze a szerző könyvét, hogy még a szükséges nyomtatványok raktári számát is feltünteti. A könyv végén betűrendes tárgymutató van, ami a könyv használatát megkönnyíti.

Szerző hasznos munkát végzett a könyv összeállításával, a népiskolai igazgatás és ügykezelés sokfelé ágazó tennivalóiban jó útmutatót adott mindazoknak, kiknek számára az összeállítást elvégezte. Rajtuk kívül haszonnal forgathatják a könyvet a tanítóképző-intézetek szaktanárai közül azok is, akik szervezettan tanítanak.

Szomborné Szántó Lenke.

H I R E K.

Kitüntetés. — A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére az ország tüzrendszetének fejlesztése terén szerzett érdemei elismerésül *Breznay Imre* nyug. tanítóképző-int. igazgatónak, Heves vármegye tüzrendszeti felügyelőjének a Magyar Érdemrend tiszti keresztjét adományozta.

Cimadományozás. — A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére *Dobosy Elek* központi szolgálattételre berendelt áll. tanítóképző-int. igazgatónak, dr. *Lux Gyula* bpesti I. ker. áll. tanítóképző-int. r. tanár, címzetes igazgató, a bpesti német tanítási nyelvű tanítóképző-liceum megbízott igazgatójának a tanügyi főtanácsos, tanítóképző-int. igazgatói címet.

Zala István pápai áll. ttóképző-int. r. tanárnak, *Mesterházy Jenő* I. ker. áll. tanítóképző-int. r. tanárnak és dr. *Jelitainé dr. Lajos* Mária II. ker. áll. ttónőképző-int. r. tanárnak a tanítóképző-intézeti igazgatói címet adományozta. — Kartársaink kitüntetésének őszintén örvendünk. A tanítóképzés ügyének valamennyien érdemes, kivételes értékű munkásai.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Horváth Ilona* győri, *Simonyi Ilona* cinkotai áll. tanítónőképző-int. segélydíjas, vitéz *Szörényi József* szegedi kir. kat. ttóképző-int. helyettes, *Kerényi József* kir. kat. ttóképző-int. helyettes testnevelési, dr. *Draskovits Pál* áll. óvónőképző-int. helyettes tanárokat jelenlegi állomáshelyükön *rendes* tanárokká kinevezte. — A közokt. miniszter *Kovács Erzsébet* és *Lajos Éva* cinkotai áll. tanítónőképző-intézeti, *Poór Sándor* lévai áll. líceumi és dr. *Sáray Julianna* győri áll. ttónőképző-int. próbaszolgálatot teljesítő segélydíjas tanárokat jelenlegi állomáshelyükön áll. ttóképző-int. helyettes tanárokká nevezte ki.

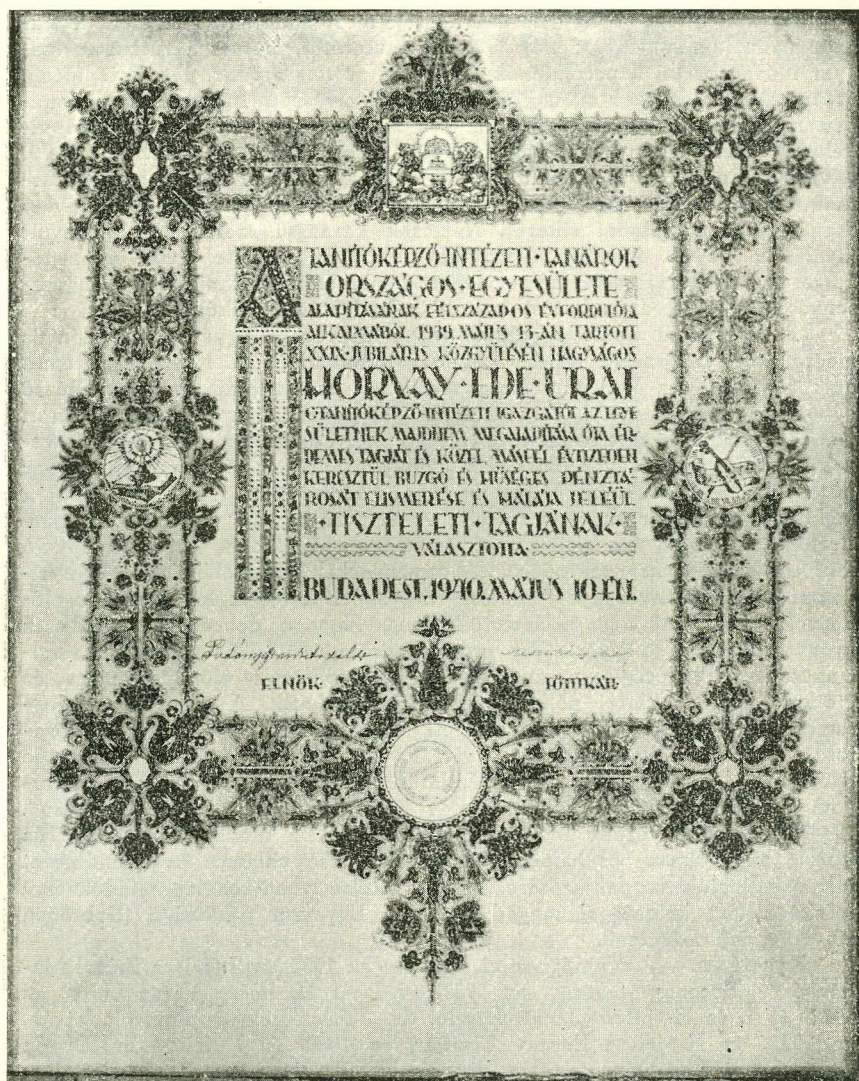
Nyugdíjazás. — A közokt. miniszter *Fliegl Kálmán* VII. ker. áll. tanítónőképző-intézeti tanárt saját kérelmére f. évi július hó 1-től kezdődő hatállyal nyugállományba helyezte. Kívánjuk, hogy a jól megérdemelt nyugdíjat sok éven keresztül jó egészségben élvezze!

Személyi hírek, előadások. — *Mesterházy Jenő* a Rádió *Mit nézünk meg?* c. előadássorozatában jún. 22-én a képviselőház elnöki helyiségeit ismertette. — *Khin Antal* jún. 17-én a kassai rádió műsora keretében *Legényavatás a Csallóközben* címen tartott előadást. — Az Esztergom-vidéki Kat. Népmvelők Egyesületének Esztergomban jún. 9-én megtartott közgyűlésén *Váradai József* a nyolcosztályos népisk. törvénytervezetről s annak indokairól adott elő. — A Vasvármegyei Ált. Tanítóegyesület jún. 5-iki közgyűlésén dr. *Jankovits Miklós* *Korszerű magyarságszemlélet a népiskolában* címen tartott előadást. — Az Orsz. Ref. Tanáregyesület aug. 28—29-én Debrecenben tartja 34. rendes közgyűlését. Tanítóképzőintézeti szakosztályában előadásokat tartanak: *Váczy Ferenc* *A tanítóképzés reformjával összefüggő kérdések a ref. egyház szempontjából*, *Szemes Gábor* *A természetismeret cselekedtető oktatása az életnevelés iskoláiban és Vikár Sándor* *Az iskolai énektanítás célja, feladata és módszerei* címen. — Dr. *Somos Lajos* igazgatónak a Magyar Paedagógiai Társaságban megtartott előadása (A művelődés és az anyagi jólét szerepe a gyermek fejlődésében) különnyomatban is megjelent. — Az Esztergomi Tanítóképzőben végzett Iskolatársak Szövetsége jún. 29-én tartotta közgyűlését. Az elnöki megnyitó beszédet *Drozdy Gyula* kormánytanácsos mondotta.

Irodalmi szemle. — Dr. *Juhász Béla*: *Tanításmenet a népiskolában* (Nevelésügyi Szemle, 1940. máj.—jún. sz.) — *Drozdy Gyula*: *Készüljünk a nyolcosztályos népiskolára* (Néptanítók Lapja, 73. évf. 13.)

Díszoklevél--átadás. — Egyesületünk 1939. május 13-án megtartott közgyűlésén *Horvay Ede* ny. igazgatót is tiszteleti tagjául választotta. A tiszteleti tagságról szóló oklevelet, mely *Kántor Antal* szép és értékes munkája, május hó 16-án *Padányi-Frank Antal* elnök adta át *Mesterházy Jenő* főtitkár jelenlétében az új tiszteleti tagnak.

A cinkotai áll. tanítónőképző külföldi tanulmányi jutalomdíj-alapítványa. — A Magyar Gazdasszonyok Orsz. Egyesülete *Tabódy Ida* ped. törekvéseinek támogatására és emlékének fenntartására 1935-ben a cinkotai áll. tanítónőképző-intézetben „*Tabódy Ida* külföldi tanulmányi jutalomdíj-alapítvány”-t létesített. Az alapítvány összege évi 600 P. Ezt az összeget az alapítványtevő egyesület költségvetésében biztosítja. A jutalomdíjat minden évben olyan V. éves növendék, később az akadémia utolsó évfolyamának olyan hallgatója kapja, akit a M. Gazdasszonyok Orsz. Egye-

Horvay Ede tiszteleti tag díszoklevele.

sülete tanított, aki ker., vallásos, érdemes családból származik, és akit életében Tabódy Ida, halála után az intézet tanári kara erre érdemesnek tart. A jutalomdíjban részesített fiatal tanítónő a szünidőben külföldön gyarapítja nyelvtudását és a lehetőséghez képest ped. tanulmányokat folytat. Külföldi iskolákat, ped. intézményeket látogat. Tanulmányairól írásban beszámol. A magyar tanítóképzés és rajta keresztül az elemifokú oktatás értékelése érdekében tett alapítvány külföldi ösztöndíját eddig Kada Judit, Petrik Sára, Máriássy Gabriella és Ternay Ilona fiatal tanítónők kapták.

Intézeti hírek. — Sajnálattalunkra csak most adhatunk hírt arról a magasszínvonalú népi dal-, zene- és táncbemutatóról, melyet a ruszin és magyar ifjúság baráti kapcsolatának ápolására az *ungvári* kir. gör. kat. líceum és tanítóképző-intézet május 23-án a Zeneművészeti Főiskola nagytermében rendezett. A hatvantageú ének- és zenekar Kárpátalja különböző vidékeinek festői népviseletében fellépő táncegyüttesének számait *Ujhelyi* István hittanár kedveshangú megnyitó beszéde vezette be. A gazdag tartalmú hangverseny *Hladonics* István zenetanár buzgalmának és kiváló hozzáértésének köszöni sikerét. Nemcsak karnagyi szerepében bizonyult kiválónak, de az előadott népdalokat is ő hangszerelte ének- és zenekarra. Az ungvári testvérintézet fejlett zenei életéről tanuskodó hangversenye mély és kedves hatást keltett a hallgatóság lelkében.

A debreceni nyári egyetem. — A debreceni egyetem az idén is megrendezi világszerte ismert szünidei tanfolyamát, a Nyári Egyetemet aug. 1—18-ig. Az idei tanfolyam szervezési munkálatait *Milleker* Rezső egyetemi tanár irányítja. A tanfolyam programjának középpontjában a magyarságtudományi előadássorozata áll, melynek megrendezésével a vezetőség a helyes magyar önismeret elmélyítésének és az egységes magyar közszellem kialakulásának ügyét szeretné előmozdítani. Az előadásokat a legkiválóbb magyar tudósok tartják. A magyar nyelvű előadásokkal párhuzamosan angol, francia, német és olasz előadásokat tartanak kiváló külföldi és magyar szaktudósok. A nyelvről az előbb felsorolt nyelveken az eredményes nyelvtanulást és gyakorlást teszik lehetővé. Az előadások időpontját úgy választották meg, hogy a debreceni strand- és gyógyfürdő és a gyönyörű Nagyerdő nyújtotta üdülési és sportolási alkalmakat a hallgatóság kihasználhassa. A tanfolyamra előképzettségre és életkorra való tekintet nélkül bárki beiratkozhatik. A tanulmányi programot hangversenyek, népművészeti és táncbemutatók teszik változatossá. Kirándulásokat rendez a Nyári Egyetem az ország minden részébe (Hortobágy, Kassa, Tokaj, Eger, Lillafüred, Mezőkövesd, Szeged, Esztergom, Balaton), végül a hallgatók egy hetet tölthetnek Budapesten (aug. 19—25.) a legkedvezőbb feltételek mellett. Félárú utazás Debrecenbe és vissza, nagy vízum- és hajókedvezmények, olcsó villamos és strandbérlet áll a hallgatók rendelkezésére. A részvételre vonatkozólag mindennemű felvilágosítást készséggel megad a Nyári Egyetem titkársága (Debrecen 10, Központi Egyetem).

Nyugtázás. — 1. Tagsági díjat fizettek: az 1938. év I. felére Zrinyi Aladár és v. Losonczy György, az 1937. év I. és II. felére Varga Lajos, az 1938. és I. és II. felére Jankó László, dr. Juhász Béla és Porzsolt István, az 1939. év II. felére Endrey Tivadar, az 1940. év I. felére dr. Dunda Ernő, Egressy Miklós, dr. Ujhelyi Mihály, dr. Rác N., Estók Bertalan, Balogh Gyula, dr. Gárdonyi József, Szabó Zoltán és Flóra Sándor, az 1940. év I. és II. felére Horváth Ilona, Emmert P. Klotild, Lajos Éva, Túróczi Mária, Tarr Piroska, Kovács Rózsa, Lesták Emma és dr. Barcsai Tibor. Végül tagdíjtörlesztés címén 2-2 P-t befizettek: Ádám Zsigmond, Grynaeus Ida, Lechnitzky Gyula, Kádár Ilona, Kalmárné Kostyál Ilona, Vajda Erzsébet és Farkas Mária. — Bpest, 1940. június 18-án. Frigyes Béla pénztáros. — 2. Tagdíjat, illetőleg előfizetési díjat fizettek: az 1935. év II. felére Ádám Zsigmond, az 1937. év I. és II. felére Rozsonдай Ká-

Felölös szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Tel.: 122-190, 326-066.16481
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.